

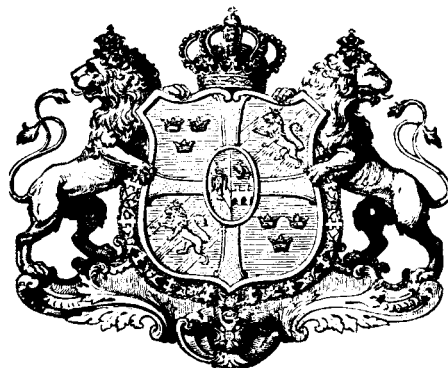
BIDRAG
TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

K) HELSO- OCH SJUKVÅRDEN. II.

ÖFVERSTYRELSENS ÖFVER HOSPITALEN
UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

FÖR ÅR

1882.

STOCKHOLM, 1884.
KONGL. BOKTRYCKERIET,
P. A. NORSTEDT & SÖNER.

INLEDNING

TILL

Bidrag till Sveriges officiella statistik. K, Hälso- och sjukvården. 2, Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... – Stockholm : P.A. Norstedt & Söner, 1862-1910.

Täckningsår: 1861-1910.

Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... ersattes 1903 av Medicinalstyrelsens underdåniga berättelse angående sinnessjukvården i riket året 1901

Överstyrelsen över hospitalen ersattes 1902 av Medicinalstyrelsen.

Föregångare:

Sundhets-collegii underdåniga berättelse om medicinalverket i riket. – Stockholm : P.A. Norstedt & söner, 1853-1862.

Täckningsår: Årg. 1(1851)-10(1860)

Efterföljare:

Sinnessjukvården i riket / av Kungl. Medicinalstyrelsen. – Stockholm : P. A. Norstedt & söner, 1913-1941. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1911-1939.

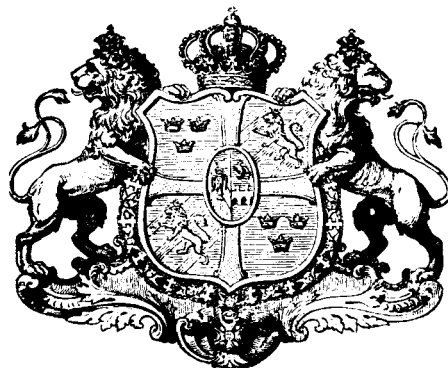
BIDRAG
TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

K) HELSO- OCH SJUKVÅRDEN. II.

ÖFVERSTYRELSENS ÖFVER HOSPITALEN
UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

FÖR ÅR

1882.

STOCKHOLM, 1884.
KONGL. BOKTRYCKERIET,
P. A. NORSTEDT & SÖNER.

Innehållsförteckning.

I.

Underdånig berättelse (sidd. V—XVI).

1. Sjukvård	sid. VI.
2. Självvård och undervisning	» IX.
3. Byggnader m. m.	» X.
4. Dagordning	» XII.
5. Beklädnad, sängutredning, inventarier	» XIII.
6. Uppvärmning och lyshållning	» »
7. Mathållning och utspisning	» »
8. De sjukas sysselsättningar	» »
9. Utrymme	» XIV.
10. Inkomster och utgifter	» »
Privatanstalten i Stockholm för sinnessjuka	» XV.
Holmehus privatanstalt i Malmö för sinnessjuka kvinnor	» »
Skyddsförening för sinnessjuka	» XVI.

II.

Bilagor.

Bil. A. Redogörelse för sjukvården.	
Tab. 1. Vårdade sinnessjuka	sid. 1.
» 2. Sjukdomsformer	» 2.
» 3. Intagne	» »
» 4. Uppgift på de intagnes ålder vid sjukdomens början, jemte deras civilstånd	» 5.
» 5. Uppgift öfver sinnes- och nervsjukdom inom de intagnes släkt	» 6.
» 6. Antagliga sjukdomsorsaker	» 7.
» 7. Stånd och yrke	» 8.
» 8. Hemort	» 9.
» 9. Tillfrisknade	» 10.
» 10. Tillfriskningsprocenten under de senaste 10 åren	» 11.
» 11. Afidne	» 12.
» 12. Tillfälliga sjukdomar	» 14.
» 13. Befintliga sjuka den 31 December 1882 jemte uppgift om sjukdomens bestånd från dess uppkomst	» 15.
» 14. De sjukas fördelning	» 16.
» 15. Antal sjukplatser och underhållsdagar; medeltal sjuka för dag; kostnad för utspisning och läkemedel, samt totalkostnad för sjukvården	» 17.
» 16. Tjenstemän och betjening	» 18.
Bil. B, C, D. Inkomster och utgifter för hospitals underhåll sidd. 19—21.	
» E. Vetenskapliga iakttagelser	sid. 22.

Table des Matières.

I.

Rapport au Roi (pages V—XVI).

1. Service médical	page VI.
2. Service religieux et enseignement	» IX.
3. Bâtimens	» X.
4. Régulations disciplinaires	» XII.
5. Vêtements, garnitures de lit, meubles	» XIII.
6. Chauffage et éclairage	» »
7. Régime alimentaire	» »
8. Occupations	» »
9. Nombre des places	» XIV.
10. Recettes et dépenses	» »
Notices sur les établissemens privés pour les aliénés à Stockholm et à Malmö et sur l'association pour l'assistance des aliénés en dehors des institutions publiques	XV—XVI.

II.

Annexes.

Annexe A. Les détails du service médical.	
Tab. 1. Mouvement des aliénés dans les établissemens	page 1.
» 2. Formes morbides	» 2.
» 3. Admissions de l'année	» »
» 4. L'âge au commencement de la maladie et l'état civil des aliénés	» 5.
» 5. Maladies mentales et nerveuses parmi les parents des aliénés	» 6.
» 6. Causes probables des maladies	» 7.
» 7. Les aliénés par profession	» 8.
» 8. Les aliénés par domicile	» 9.
» 9. Guéris (par âge, par séjour à l'hôpital et par durée de la maladie)	» 10.
» 10. Relation pour cent des résultats du traitement pendant les derniers dix ans	» 11.
» 11. Décès (par âge, par séjour à l'hôpital, par durée et par nature de la maladie)	» 12.
» 12. Maladies intercurrentes	» 14.
» 13. Notice sur la durée de la maladie chez les aliénés, traités dans les établissemens le 31 Dec. 1882	» 15.
» 14. Classification des aliénés par rapport aux catégories de paiement	» 16.
» 15. Nombre des places et des journées d'entretien; moyenne des malades par jour; frais d'alimentation, de médicaments, et frais totaux des établissemens	» 17.
» 16. Nombre des médecins, des surveillants et des gardes malades	» 18.
Annexes B, C, D. Etat financier; Recettes; Dépenses, Recapitulation de la situation	pages 19—21.
» E. Observations scientifiques	page 22.

TILL KONUNGEN!

Den underdåniga berättelse rörande förvaltningen och verksamheten inom Rikets hospitalsväsen under år 1882, hvilken det åligger Medicinalstyrelsen i egenskap af öfverstyrelse öfver hospitalen att afgifva, får styrelsen härmed till Eders Kongl. Maj:t öfverlemnna. Den omfattar: redogörelse för *sjukvården* och dermed i sammanhang stående förhållanden; utdrag ur de af hospitalspredikanterna afgifna berättelser angående *själavård* och *undervisning*; uppgifter rörande *hospitalsbyggnadernas* underhåll och förbättring; om *utredning*

i kläder och inventarier; om *uppvärmning* och *lyshållning*; om de sjukas *utspisning* och *sysselsättning*; om *utrymme* vid samtliga hospitalen; redogörelse för verksamheten dels inom den af D:r A. Billberg i Stockholm anordnade *vård- och kuranstalt* för nerv- och sinnessjuka, dels inom den s. k. *Holmehus* privatanstalt i Malmö för sinnes- och nervsjuka kvinnor, samt för *skyddsföreningen för sinnessjuka*. Såsom Bilagor meddelas tabellariska öfversigter dels rörande *sjukvården* och dermed sammanhängande förhållanden, dels rörande *inkomster* och *utgifter* för hospitalens underhåll samt slutligen af öfverläkarne vid hospitalen gjorda vetenskapliga iakttagelser.

1. Sjukvården.

Antalet befintliga sjukplatser vid rikets samtliga hospital uppgick vid redovisningsårets början till 2,028, nemligen å Stockholms hospital 260, Upsala 180, Nyköpings 70, Vadstena 360, Vexjö 220, Visby 30, Malmö 175, Lunds 342, Göteborgs 170 och Hernösands 221. Under året tillkommo 12 platser för konvalescenter af kvinnor å *Lunds* hospital, samt mot slutet af året tillsammans 44 platser å *Upsala* nya hospitalsbyggnad, hvarigenom sjukplatsernas antal å hospitalen vid årets slut hade stigit till 2,084.

Vårdade. Under år 1882 vårdades å hospitalen tillsammans 2,491 sjuke (Tab. 1), nemligen 1,317 män och 1,174 kvinnor, eller 52,87 % af de förra och 47,13 % af de senare. Enär antalet vårdade under 1881 uppgick till 2,427, vårdades under redovisningsåret 64 sjuke mera än under näst föregående år.

Af de vårdade voro 990 män och 912 kvinnor, eller tillsammans 76 %, *qvarliggande* från 1881 samt 589, nemligen 327 män och 262 kvinnor, eller tillsammans 23,64 % af de vårdade under året *intagne*; under 1881 intogos tillsammans 605, motsvarande 24,92 % af de vårdade.

Af de vårdade *affördes* tillsammans 517, nemligen 275 män och 242 kvinnor, d. ä. 53,19 % af de förra och 46,81 % af de senare. Af samtliga vårdade affördes 20,75 % mot 21,63 % under näst föregående år.

Under 1882 intogos 72 flera än som affördes; under år 1881 öfverskred antalet intagna med 80 antalet afförda. Under redovisningsåret var omsättningen lifligast å Lunds (37 %), Göteborgs (36 %) och Upsala (36 %) hospital, samt trögast vid Vexjö (12 %) och Vadstena (14 %) hospital.

Till år 1883 *qvarlägo* å hospitalen 1,974 sjuke, nemligen 1,042 män och 932 kvinnor, hvaraf 80 tillhörde första samt 1,894 de öfriga betalningsklasserna. Antalet qvarliggande till innevarande år öfverskred antalet qvarliggande från 1881 till 1882 med tillsammans 72 sjuke.

Beträffande de olika *sjukdomsformernas* uppträdande hos de sjuke visar Tab. 2 följande: *Tungsinne* förekom hos 188 sjuke, nemligen hos 87 män och 101 kvinnor, motsvarande tillsammans 31,91 % af *alla* intagna; 26,60 % intagna män och 38,55 % intagna kvinnor; *Ursinne* förekom hos 202 sjuke bland de intagna, nemligen 101 män och lika många kvinnor, uppgående inalles till 34,29 % af *alla* intagna; 30,88 % af intagna män och 38,54 % af intagna kvinnor; *Förryckthet* förekom bland 85 sjuke, nemligen 53 män och 32 kvinnor, motsvarande 14,50 % af *alla* intagna; *Svagsinthet* uppträdde hos 50 bland de vårdade nemligen 29 män och 21 kvinnor, eller 8,48 % af *alla* intagna; *Sinnessjukdom med förlamning* visade sig hos 43 bland de intagna, nemligen 38 män och 5 kvinnor, motsvarande 7,30 % af *alla* intagna; 11,62 % af intagna män och 1,90 % af intagna kvinnor, utvisande som vanligt en högst betydande olikhet i frekvensen bland de olika könen; *Sinnessjukdom med fallandesot* förekom hos 14 intagna, nemligen 13 män och 1 kvinna, motsvarande 2,36 % af *alla* intagna; *Fånighet* förekom hos 6 af de intagna sjuka, d. ä. hos 1,01 %. Härförutom var 1 man intagen med okänd sjukdomsform.

Af Tab. 3 framgår, att bland de under året intagna sjuke 525, nemligen 270 män och 255 kvinnor blifvit uppförda såsom lidande af *enkel sinnessjukdom*, under det att hos inalles 63, 56 män och 7 kvinnor

sjukdomen framträdde under komplicerad form (sinnessjukdom med förlamning eller fallandesot) eller under form af fånighet.¹⁾ Enkel sinnessjukdom förekom alltså bland de intagna med 89,2 %, under det att de komplicerade formerna jemte fånighet förekommo tillsammans med 10,8 %.

Beträffande de intagnes *ålder* förekommer största antalet, liksom under näst föregående år, omkring 30 %, inom åldern 21—30 år.

Sjukdomens bestånd före intagningen har enligt nämnda tabell befunnits utrönt i 577 fall, motsvarande 97,96 % af alla intagna, och har hos 34,29 % bland dessa sjukdomens beståndstid före intagningen varit inskränkt till mindre än 3 månader, hos 26,29 % understigit 12 månader, hos 12,56 % fortgått under 1—2 år. Uti 13,75 % har sjukdomen egt bestånd i 5 år före intagningen o. s. v. Af de med enkel sinnessjukdom behäftade hade sjukdomen hos 326 d. ä. 55,4 % varat mindre än 1 år före intagningen.

Beträffande *förutgångna anfall* af sinnessjukdom före intagningen, hafva dessa i 552 fall kunnat bestämmas, utvisande att dylika anfall uppträdt hos 31,75 % af de intagna, medan hos 68,25 % intet förutgången anfall af sinnessjukdom egt rum.

Tab. 4, som upptager *åldern*, då sinnessjukdomen *första* gången uppträdt bland de intagna, utvisar, att de talrikaste fallen, nemligen 21,56 %, inträffat i åldern mellan 21—25 år, samt att åldersperioderna 26—30 och 31—35 förete ungefär enahanda antal. Bland sjuke, behäftade med sinnessjukdom i förening med förlamning voro 16 *män* upptagna såsom gifte och 8 såsom ogifte, af de förra egde 10 barn, medan 6 voro utan barn; af tvenne såsom gifta upptagna *qvinnor* egde båda barn.²⁾ Angående de sjukes *civilstånd* visar likaledes tab. 4, att bland de intagna 342, nemligen 205 män och 137 qvinnor, vore ogifta, under det att 208, nemligen 105 män och 103 qvinnor, voro gifta, motsvarande alltså de förra 58 % och de senare 42 % af alla intagna, bland hvilka i öfrigt förekommo 12 enklingar, 21 enkor och 5 fränskilda. De sinnessjukes antal bland de intagna har alltså visat sig större bland de ogifta än bland de gifta, och bland ogifta män större än bland ogifta qvinnor.

Bland de under året intagna har sinnes- och nervsjukdom hos den sjukes *släkt* (hereditära anlag) kunnat spåras i 186 fall, motsvarande 31,6 % af de intagna, enligt hvad närmare framgår af Tab. 5. Af alla intagna hade hos 52 d. ä. 8,34 % dylik sjukdom förekommit hos den sjukes fader, hos 58 d. ä. 9,86 % hos modren; bland den sjukes syskon uppgifves sinnessjukdom hafva förekommit i 32 fall, motsvarande 5,43 % af alla intagna.

Enligt Tab. 6 finnas för de intagna särskilda *sjukdomsorsaker* uppgifna i 332 fall. Bland dessa förekomma s. k. moraliska orsaker tillsammans i 126 fall, 52 hos män och 74 hos qvinnor, föregående sjukdomar i 43 fall, hvaraf syfilis i 13 fall; missbruk af spritdrycker i 42 fall, d. ä. 12,6 % af de angifna orsakerna; religiös inflytelse är angifven såsom sjukdomsorsak i 32 fall; häftig sinnesrörelse i 20 fall, hos 5 män och 15 qvinnor; hafvandeskap, barnsäng och digifning i 16 fall; yttre skador å hufvudet i 15 fall; oordentligt lefnadssätt i 14 fall; sjelfbefläckelse i 13 fall; öfveransträngning i 10 fall o. s. v.

Angående de intagnes *stånd* och *yrke* upplyser Tab. 7, att de flesta sjukdomsfallen som vanligt förekommit bland jordbrukande ståndspersoner, bönder, jordtorpare, tjenare och daglönare, hvilka ju i öfrigt representera en så betydande del af landets invånare; de hithörandes antal uppgick för redovisningsåret till 268 d. ä. 45,50 % af *alla* intagna; bland näringsidkare och handlande förekommo tillsammans 131 fall; bland tjenare och daglönare, som icke tillhöra jordbrukande klassen, förekommo 58 fall, nemligen 20 män och 38 qvinnor; bland civile tjenstemän, lärare, prester, läkare o. s. v. 48 fall; af de intagna tillhörde 7 studerande vid elementarläroverk eller universitet, mot 19 under år 1881.

¹⁾ Det i Tab. 2 under rubriken okänd sjukdom upptagne fall är uteslutet från denna tab.

²⁾ Uppgift i berörda hänseende saknas från Stockholms och Göteborgs hospital.

Af de under redovisningsåret intagna voro 403 eller 68,53 % bosatta på *landet* och 185 eller 31,46 % i *stad*. Enligt hvad Tab. 8 utvisar var största antalet från Malmöhus län, nemligen 69, dernäst kommer Stockholms stad med 52, Göteborgs och Bohus län med 45, Kristianstads län med 35, Östergötlands, Kopparbergs och Vesternorrlands län med resp. 33, 31 och 30 o. s. v.

Tab. 9 redogör för de å hospitalen under redovisningsåret *tillfrisknade* och utvisar, att dessas antal tillsammans uppgick till 198, nemligen 99 män och 99 kvinnor, hvilka samtliga varit intagna för *enkel* sinnessjukdom. Då antalet af hithörande sjuke uppgick till 2,281 utgjorde alltså tillfriskningsprocenten 8,68 % af alla för enkel sinnessjukdom under året vårdade; hvaremot tillfriskningsprocenten å *samtliga* vårdade utgjorde 7,95. Under år 1881 tillfrisknade 7,70 % af de vårdade, hvadan tillfriskningsprocenten för redovisningsåret är 0,23 % fördelaktigare än näst föregående år. Högsta antalet tillfrisknade, 14,43 %, företer Nyköpings hospital, dernäst kommer Göteborgs med 13,90 %, Upsala med 11,07 %, Lunds med 10,88 % o. s. v.

Beträffande de *tillfrisknades* *ålder* (Tab. 9) tillhörde största antalet, 22,72 %, åldern 21—25 år, dernäst kom åldersperioden 31—35 år med 19,69 %, åldern 36—40 med 9,59 % o. s. v.

Samma tabell visar äfven, att af de tillfrisknade 71,21 % hade *vistats* inom hospital under 1 år, 19,69 % 1—2 år, 6,09 % 2—3 år o. s. v. samt att sjukdomen hos de tillfrisknade *egt bestånd* under 3—12 månader från dess uppkomst hos 34,34 %, mindre än 3 månader hos 31,81 %, mellan 1—2 år hos 15,65 % o. s. v.

Tab. 10 redogör för *tillfriskningsprocenten* bland de *intagna* så väl under hvart och ett af de senast förflutna 10 åren, som under den sammanlagda tiden af en hel 10-årsperiod med särskildt afseende derpå, om sjukdomen före intagningen *egt bestånd* under 2 eller öfver 2 år. Här af framgår tydligt, att tillfriskningsprocenten under alla åren varit högst betydligt öfvervägande beträffande sjuke tillhörande den förstnämnda kategorin. Medeltalet af tillfriskningsprocenten för åren 1873—1882 uppgick för de intagna till 33,7 %, för sjukdomsfall som *egt bestånd* under 2 år uppgick den för samma tid till 43,4 % och för sjukdomsfall, som varat öfver 2 år till 13,3 %. Under de särskilda åren visade sig tillfriskningsprocenten störst under år 1874, resp. 49,2 och 24,2 procent samt minst under 1879, resp. 38,6 och 6,7 procent.

Antalet *döde* under år 1882 utgjorde 119, nemligen 64 män och 55 kvinnor, motsvarande 4,77 % af *alla vårdade*. Under näst föregående år aflido 5,27 % af de vårdade, hvadan mortalitetsprocenten för redovisningsåret understiger föregående årets med 0,5 % (Tab. 11).

Af de *aflidne* hade 76,5 % vårdats för enkel sinnessjukdom, 18,5 % för sinnessjukdom med förlamning 3,4 % för sinnessjukdom med fallandesot och 1,7 % för fånighet. Hos 56 eller 47 % af de döde hade sjukdomen *egt bestånd* öfver 5 år från dess uppkomst; 24 hade vistats å hospital mer än 10 år och 13 öfver 20 år. Efter medeltalet sjuke för dag beräknadt, utgjorde dödsprocenten för enkel sinnessjukdom 4,68, för sinnessjukdom med förlamning 1,13, för sinnessjukdom med fallandesot 0,20 och för fånighet 0,10 (Tab. 11).

Samma tabell upplyser äfven om de sjukdomstillstånd, som närmast framkallat döden. Bland dessa voro *akuta* och *kroniska* lungsjukdomar talrikast. Af sjukdomar i hjernan och dess hinner hade 10,9 % aflidit.

Bland de å hospitalen under året *vårdade* hade förekommit inalles 645 sjukdomsfall, nemligen 301 hos män och 344 hos kvinnor (Tab. 12), motsvarande 1 sjukdomsfall på 3,8 vårdade; under 1881 förekom 1 sjukdomsfall på 4,7 vårdade, hvadan *helso*tillståndet inom hospitalen under redovisningsåret varit något *ogynnsammare* än under näst föregående år. Rubbningar i digestionsorganen hafva varit de vanligast förekommande; dernäst komma katarrher och inflammationer i respirationsorganen. Af *akuta* infektionssjukdomar förekommo 9 fall af tyfoidfeber, 10 fall af rödsot; akut lunginflammation uppträdde i 28 fall och kronisk lunginflammation i 27 fall.

Bland de vid 1882 års slut å hospitalen *quarliggande* sjuke har sjukdomens bestånd från dess uppkomst kunnat bestämmas i 1,932 fall, såsom närmare framgår af Tab. 13.

Af de vid årets slut qvarliggande voro 91,84 % upptagna såsom lidande af enkel sinnessjukdom, 2,58 % af sinnessjukdom med förlamning, 3,29 % af sinnessjukdom med fallandesot och 2,29 % af fånighet.

Efter *betalningsklassen* voro de sjuke vid årets slut sålunda fördelade att 80 d. å. 4,0 % af alla qvarliggande tillhörde betalande i första klass, 283 eller 14,33 % betalande i andra klass och 1,482 eller 75,07 % betalande i tredje klass. 129 eller 6,53 % af alla qvarliggande voro fria från afgift (Tab. 14).

Af *kriminalpatienter*, eller sådana sjuke, som äro tilltalade eller dömda för straffbar handling, funnos å samtliga hospitalen vid redovisningsårets slut 130, nemligen 105 män och 25 qvinnor, motsvarande 6,58 % af alla befintlige sjuke, eller i det närmaste samma antal som vid slutet af år 1881. Det högsta antalet i förhållande till sjukantalet förekom å Vexjö och Malmö hospital, resp. 11,92 % och 11,56 %; det lägsta å Nyköpings hospital 2,85 %. Af de begångna brottsliga handlingarne förekommo stöld och rån, mordbrand och mord talrikast, såsom texten till Tab. 14 närmare angifver.

Antalet *underhållsdagar* för de under året vid samtliga hospitalen vårdade har uppgått (Tab. 15) till 709,003 eller 28,997 flera än under 1881. Medelantalet dagligen vårdade uppgick för redovisningsåret till 1,942 mot 1,863 under år 1881.

Totalkostnaden för sjukvården med undantag af utgifterna för byggnader, reparationer och onera uppgick till 990,413 kronor 37 öre, mot 846,681 kronor 39 öre för 1881, hvadan nämnde kostnad för redovisningsåret öfversteg samma kostnad för näst föregående år med 143,731 kronor 98 öre. Vid totalkostnadens fördelning på underhållsdagarne erhålles såsom *totalmedelkostnad för hvarje person för dag* 1 krona 39,69 öre och för år 509 kronor 87 öre, mot 1 krona 24,50 öre för dag och 454 kronor 52 öre för år under 1881. Å de särskilda anstalterna ställa sig kostnaderna för dag och person mycket olika. De voro lägst vid Nyköpings och Vadstena hospital, resp. 94,40 öre och 95,28 öre för dag, samt högst vid Lunds och Upsala hospital, resp. 1 krona 51,68 öre och 1 krona 50,63 öre för dag.

Utspisningskostnaden för de sjuke å alla hospitalen utgjorde 412,688 kronor 79 öre, eller i medeltal för hvarje sjuk för dag 58,21 öre och för år 212 kronor 45 öre, resp. 48,23 öre och 176 kronor 0,4 öre under år 1881.

Läkemedelskostnaden uppgick vid samtliga anstalterna till 8,590 kronor 63 öre, eller för hvarje sjuk för dag till 1,21 öre, mot 1,09 öre år 1881.

Antalet af de vid hospitalen anstälde tjänstemän och betjening utgjorde vid 1882 års utgång tillsammans 266, och har under året ökats med 20.

Sjukbetjeningen för sig uppgick vid årets slut till ett antal af 247. Då medeltalet vårdade sjuke för dag utgjorde 1,942, har hvar och en af betjeningen haft att tillse i medeltal dagligen omkring 8 sjuke.

2. Själavård och undervisning.

Å de särskilda hospitalen hålles hvarje sön- och helgdag *gudstjenst*, som vanligen upptager en tid af omkring en timma. I regeln försiggår denna i lugn och frid, samt synes fördelaktigt inverka på de sinnessjuka, hvilka kunna deltaga uti densamma.

Nattvardsgång hålles 3 å 4 gånger på året i förening med skriftermål; å några ställen i förening med kommuniionsförhör och undervisning angående nattvarens vigt och betydelse. Predikanten vid *Stockholms* hospital omförmåler: att inga egentliga s. k. kommuniionsförhör blifvit anstälde hufvudsakligast derför, »att sådana förhör numera aldrig förekomma beträffande friska kommunikanter i hufvudstadens församlingar och det dessutom ej torde vara väl betänkt, att i detta hänseende behandla den sjuke på annat

sätt än den friske». Predikanten vid *Nyköpings* hospital berättar: »att ingen nattvardsgång hållits, emedan ingen af dem, som framställt begäran om kommunion, vid företagen pröfning befunnits ega nödig insigt om sakramentens väsende och nytta samt nödig sjelfkännedom». Dylik begäran hade predikanten funnit »förestafvad mindre af hjertats behof efter Guds nåd än af lystnad efter ett afbrött i hvardagslivets enformighet».

Bibelförklaringar hållas af predikanten vid *Vadstena* hospital, och uppgifves, att dessa visat sig välgörande. Enskilda religiösa samtal med de sjuke hållas af predikanterna å samtliga hospitalen, när patienterna det önska och läkaren förordar desamma.

Morgon- och aftonbön hålles någon gång af predikanten, men i allmänhet af betjeningen efter lämpliga bönböcker.

Särskild *undervisning* meddelas af predikanten å hospitalen i *Vadstena*, *Malmö* och *Hernösand*, hvarvid undervisas utom i religion, i innanläsning, historia, räkning, naturkunnighet o. s. v. Å *Malmö* hospital meddelas undervisningen vanligen så, att »undervisaren antingen sjelf uppläser ur någon bok ett stycke, som kan vara för patienterna lämpligt, eller låter dem sjelfva läsa, hvarefter läraren framställer frågor rörande det upplästa». Till ledning för undervisningen hade å sistnämnde hospital användts Svenska historien af Fryxell, naturvetenskaplig boksamling af Bernstein, populära föredrag af Björlin, Vegas färd kring Asien och Europa, poemer af Runeberg, Tegnér, Malmström m. fl.

Beträffande gudstjenstens och den religiösa undervisningens inverkan på de sjuke i allmänhet yttrar predikanten vid *Upsala* hospital: »att den i det bibliska ordet inneboende kraften äfven här visat sig verksam. I fråga t. ex. om en patient, hvars sjukdom yttrade sig som religionsgrubbel med en fix idé om förtappelse iakttogs, att, då denna idé vid inträdande förbättring började lossna, ett vid en gudstjänst under sjukdomstiden uppsnappadt bibelspråk, som i minnet förvarats, framkom som en grund för nytt mod och en utgångspunkt för undervisning från predikantens sida».

Predikanten vid *Malmö* hospital säger sig efter 15 års tjenstgöring vid nämnde anstalt hafva erfarit: »att hvarje sinnessjuk person, som under sitt friska tillstånd känt något af sin varelses djupare behof, om han än icke kan tillegna sig kristendomens fulla och djupa åskådning af lifvet och tillvarelsen, ändock står öppen för inflytelser af hög, ren och andlig beskaffenhet och kan ej ens på vansinnets ståndpunkt, såvida sjukdomen ej inträdt i ett mera utbildadt stadium af sin tillvaro, undvara den yttre uppbyggelsen, ej heller den sinnets lyftning, som är oskiljaktig från gudstjensten och den kristliga gudsdyrkan i allmänhet, samt att dessa senare för visso utöfva ett välgörande inflytande på alla dem, som kunna deltaga deri».

Predikanten vid *Göteborgs* hospital meddelar: »Ordet och bönen visa sig hafva ett välgörande inflytande på konvalescenterna äfvensom på de sjuke, som, efter de periodiska maniernas förlopp, hafva sina friska mellantider, dessa hafva både visat längtan efter ordet och känt sig deraf tröstade och lugnade; hvad åter de bedröfvade och svårmodige angår, så tala de jemt och samt om sitt lidande, men att söka afleda dem derifrån är nästan omöjligt, hvadan de ock äro otillgänglige för tröstens ord, som de anse icke kan gälla dem; de sjuke, som lida af s. k. storhetsvurm, visa ingen mottaglighet för Guds ords sanningar».

3. Byggnader, jordområden m. m.

Stockholms hospital: badanstalten har blifvit utvidgad, för hvilket ändamål ny varmvattencistern, rymmande 1,650 kannor vatten jemte nya rörledningar blifvit anbringade. En större samling fruktträd hade blifvit anskaffade och under våren innevarande år utplanterade.

Upsala hospital: den stora källdammen, som upptager vattnet från flera af de rika källorna inom hospitalets område, har blifvit försedd med ny strandmur af gråsten i cement utefter hela östra sidan af

dammen med tillhörande vattenrännor för inledning af vatten till tvättanstaltens vattenhjul och med s. k. sprängtrummor af stengods och jern för ledning till nya pumphusets turbin.

Byggnaderna å *nya hospitalet* hade under året fortgått så, att inredningsarbetet blef afslutadt uti samtliga under byggnad varande afdelningarne. Afdelningarne I, II, IV och V kunde mot slutet af året öppnas för sjukas emottagning. Tornbyggnaden för vattenbehållaren samt pumphuset blefvo färdige och vattenledningen tagen i bruk, hvarigenom hospitalet kommit i besittning af en riklig tillgång på godt vatten. Det visade sig härvid, att turbinen vid vanlig vattenhöjd i Fyrisån uppfordrar 2,000 kannor vatten i timmen och då förbrukningen af vatten i medeltal kunnat beräknas till 16,000 kannor i dygnet eller omkring 64 kannor för patient, så har det oftast lyckats att förse hospitalet med dess behof af vatten endast med turbinens hjälp, utan att behöfva anlita ångpumpen annat än undantagsvis.

Inom nya hospitalet hafva de der anbragta apparaterna för *uppvärmning* och *ventilation* under redovisningsåret blifvit för första gången använda för anstaltens räkning. I allmänhet torde kunna sägas, att uppvärmningen lyckats väl och att ventilationen äfven varit god under den kalla årstiden, då sugskorstenen vid ångpannehuset varit i full verksamhet. Sedan eldningen under ångpannorne minskats, har deremot ventilationen blifvit svagare.

Uppvärmningen af det nya hospitalets byggnader sker från trenne ångpannor, förlagda till centralbyggnadens jordvåning, emellan denna byggnads tvenne hufvudafdelningar. Endast några få boningsrum hafva kakelugnar; alla öfrige lokaler uppvärmas dels genom ånga, direkt inledd i kakelbeklädda ångkaminer, dels genom varmt vatten, uppvärmdt medelst ånga. Denna senare uppvärmning är använd inom de båda afdelningarne för oroliga patienter (Afd. I och IV) äfvensom inom stormcellafdelningen. Hvardera af dessa tre afdelningar har sitt sjelfständiga system af 5 tums gjutna jernrör, genom hvilket vatten cirkulerar. I källarvåningen sammanlöpa rören i ett slutet rymligt kärl af jernplåt, der uppvärmningen sker medelst ånga. I den mån vattnet i den stora behållaren hinner uppvärmas, stiger det genom rören upp till rör-systemets högsta del, förgrenar sig derifrån genom horisontelt liggande rör till de båda våningarne och sjunker sedan i mån af afkylningen till källaren, der det åter ingår i uppvärmaren, för att derifrån ånyo begynna samma kretslopp. I båda våningarne ligga vattenrören i fyrdubbla rader under golfven i korridorerna i väl isolerade kanaler, genom hvilka den friska luften inströmmar till de vid korridorerna belägna rummen. Dessa rymliga kanaler hafva å en sida förbindelse med yttre luften genom horisontela, en fot breda trummor, som utmyнна under fönsterna, och å den andra med soffrummen genom vertikala, murade rör, som myнна in nära taket och genom hvilka sålunda en ständig ström af uppvärmd, frisk luft inströmmar, så länge rören i hufvudkanalerna hållas varma.

Genom hvarje rum sträcker sig derjemte ett fritt liggande jernrör afsedt att tjena såsom en andra värmekälla, för den händelse att den inströmmande varma luften skulle vara otillräcklig för rummets uppvärmning.

Detta system för uppvärmning af isoleringsrum och celler har visat sig vara fullt pålitligt och derjemte synnerligen ändamålsenligt just för lokaler af detta slag, enär icke ringaste buller deraf orsakas och ej heller någon fara för patienten dermed kan anses vara förenad, men deremot cellerna ständigt äro väl ventilerade och behålla en jemn temperatur.

Inom afdelningarne för mindre orolige och lugna patienter sker uppvärmningen genom direkt inledd ånga efter *Wimans* system för kakelbelagda ångkaminer. Äfven denna metod har visat sig vara för dessa afdelningar ganska lämplig, ehuru temperaturen i rummen ej så lätt kan hållas konstant med dessa apparater, som med rör fyllda med varmt vatten. Ångan insläppes emellan väggarne i en dubbel cylinder af jernplåt, genom hvars inre kanal den uppvärmda luften strömmar in i rummet i närheten af taket. Yttre sidan af ångcylindern är försedd med en tre tums tjock beläggning af vanligt vitglaceradt kakel, hvarmed

afses dels att lemna skydd mot den heta ytan, dels äfven att behålla värmen sedan ångan blifvit afstängd.

Till de i korridorerna uppställda ångkaminerna inledes frisk luft under golfven genom der anbragta lufttrummor, som utåt stå i direkt förbindelse med yttre luften och inåt mynna i kaminernas centralkanaler. Till de i rummen befintliga kaminerna ledes luften på samma sätt, men från korridoren.

Afföringen af den förbrukade luften sker genom stora luftkanaler, som ligga i källaren, och som stå i förbindelse dels med en stor sugskorsten i centralbyggnaden, dels med mindre sådana i afdelningarna II och V.

Vadstena hospital: ny vedbod har blifvit uppförd i närheten af sjöstranden. Vedboden består af en inuti öppen fyrkant med utåt sluttande tak; den inrymmer äfven plats för upplag af haln och virke samt entreprenörens vedförråd. Det på 4:e afdelningen å qvinnoafdelningen befintliga dagrum, som var alltför litet, har blifvit utvidgadt genom en tillbyggnad, i sammanhang hvarmed har uppförts nytt afträde, och det förut varande sköterskerummet har blifvit anordnad till badrum, bredvid hvilket äfven ett litet diskrum är inredt.

Lunds hospital: å kvinnornas cellgård hafva fyra små isoleringsgårdar blifvit anlagda. I verkstads- huset hafva till förut varande snickareverkstaden äfven blifvit anordnade en målareverkstad samt en lokal för smedja. I cellpaviljongernas källare hafva jernugnar blifvit insatta för att uppvärma ventilations- skorstenen den tid denne ej värmes genom eldning under värmeapparatus panna, således hela sommaren.

Planeringar och planteringar å hospitalets tomt fortgå oafbrutet, 4—5 tunland jord hafva trädats och besåts med säd. En drifbänk för uppdragning af plantor till blomstergrupperna har anlagts.

Filtrerbassinen har erhållit ett tak, hvarjemte sandlagren i densamma förbättrats; förfiltrets yta har ökats och erhållit en mera horisontel riktning än den förut hade; till ytterligare renande af dricksvattnet har en liten filtrerapparat af *Cheavins* konstruktion anbragts inom hvarje sjukvårdsafdelning.

Hernösands hospital: nytt badhus för hospitalets tjänstemän och 1:a klassens sjuke har blifvit uppfördt. Badhuset innehåller förstuga samt tvenne afklädningsrum; åt vattensidan är vidbyggd en större bassin. De förut varande tvenne badhusen, hvilka voro flytande, hafva under året flyttats till lämpligare plats vid sjöstranden, der de blifvit uppsatta tätt intill hvarandra på pålgrund; de skola begagnas till badhus för betjeningen samt allmänna klassens sjuke.

4. Dagordning.

Å *Göteborgs* hospital hafva klosetterna i en del celler borttagits, enär Öfverläkaren anser dem »obehöflige eller rent af hinderlige för en rationel sjukvård». Öfver osnygge sjuke föras af uppsyningspersonalen dagliga anteckningar, som månadtligen aflemnas till läkaren.

Från *Hernösands* hospital anföres: bland under året vidtagna förändringar i dagordningen förekommer, att alla qvinliga sjuka, som ej äro stormande eller af kroppslig bräcklighet eller sjukdom hindrade, en till två gånger dagligen under tillsyn af sköterskor promenera i parken äfven under den kallare årstiden och hafva dessa tillfällen att hemta frisk luft och någon rörelse i allmänhet gerna begagnats af de sjuka. Å afdelningen för oroliga kvinnor har genomförts den anordningen, att ingen nattstol finnes inom sofrummen, och är man betänkt på att genomföra samma förändring å motsvarande mansafdelning. Inom fjärde afdelningen såväl på mans- som kvinno- sidan har vidtagits en förändring med afträdena, bestående deruti, att det förut varande horisontelt lagda cementgolfvet omlagts med en jemn lutning åt en punkt, derifrån

afloppsror blifvit upptaget, samt att från vattenledningen i det näst intill afträdet belägna snyggingsrummet ett rör inledts, från hvilket med tillhjälp af en påskrufvad slang dagligen och stundligen spolning med vatten kunnat verkställas till aflägsnande af urinen, för hvars uppsamlande dessutom inom mansafdelningen en särskild pissoar blifvit uppsatt i hörnet å afträdet, der det nyssnämnde afloppsroret är anordnadt.

5. Beklädnad, sängutredning och inventarier.

Kostnaden för inköp och underhåll af *beklädnadspersedlar, linne och sängkläder* vid samtliga hospitalen har under redovisningsåret uppgått till 50,922 kronor 68 öre. Fördelas denna summa på medeltalet under året dagligen vårdade (1,942) visar sig, att hvarje hela året upptagen sjukplats med afseende på dessa effekter i medeltal kostat 26 kronor 22 öre. Under år 1881 uppgick denna kostnad till 26 kronor 75 öre, alltså något mindre för redovisningsåret.

Utgifterna för inköp och underhåll af *möbler, sängar, serviser och öfriga inventarier* hafva uppgått till 51,420 kronor 33 öre eller i medeltal för hvarje året om upptagen sjukplats till 26 kronor 48 öre, mot 30 kronor 56 öre under 1881.

6. Uppvärmning och lyshållning.

Utgifterna för uppvärmning och lyshållning hafva under år 1882 uppgått till 97,950 kronor 38 öre, mot 96,881 kronor 22 öre under näst föregående år. Hvarje under redovisningsåret upptagen sjukplats har med afseende å uppvärmning och lyshållning således kostat i medeltal 50 kronor 33 öre, eller 2 kronor mindre än 1881.

7. Mathållning och utspisning.

Mathållningen verkställas genom entreprenör vid Vadstena och Visby hospital; å öfrige hospital uppköpas genom entreprenad de artiklar, hvilka ingå i utspisningen och som tillredas genom egen hushållning. Hela utspisningskostnaden för året (Tab. 15) uppgick, som ofvan redan nämnt är, till 412,688 kronor 79 öre, hvilket belopp, fördeladt på underhållsdagarnas antal, visar en medelkostnad för hvarje sjuk för dag af 58,21 öre och för år af 212 kronor 45 öre; under år 1881 uppgick denna kostnad till 48,23 öre för dag och 176 kronor 4 öre för år. Som tab. ytterligare visar ställer sig medelkostnaden för utspisningen väsentligt olika på de särskilda hospitalen. Den var störst å hospitalet i Hernösand med 79,66 öre, i Lund med 72,52 öre, i Upsala med 67,81 öre o. s. v. Den var minst å Göteborgs hospital med 43,08 öre, Nyköpings med 45,77 öre, Stockholms med 46,96 öre o. s. v.

8. De sjukes sysselsättningar.

I betraktande af det välgörande inflytande som kroppsligt arbete utöfvar på de sjuke, är det af synnerlig vikt att tillfälle dertill förskaffas å hospitalen. Öfverstyrelsens sträfvan är derföre att i möjligaste

mån kunna utvidga hospitalens jordområden för att bereda tillgång på jordarbeten, samt att befordra slöjd och handarbeten inom hospitalen. Förutom jordbruk och trädgårdsskötsel sysselsättas de sjuke männen sålunda med snickeri, måleri, skräddare- och skomakarearbeten, korgmakeri, nätbindning, repning af dref o. s. v. samt kvinnorna med spånad, väfnad, sömnad, stickning o. s. v. Såsom bevis på omfånget å de af hospitalshjonen utförda arbeten tjena följande uppgifter, hemtade från öfverläkarnes berättelser: Vid *Stockholms* hospital förrättades inalles 11,740 mansdagsverken samt 23,753 kvinnodagsverken; vid *Upsala* hospital utfördes 11,622 mansdagsverken, hvaraf 5,194 för trädgården och jordbruket, 1,113 på verkstäderna o. s. v. samt 13,132 kvinnodagsverken; vid *Vadstena* hospital verkställes 14,419 mansdagsverken samt 9,821 kvinnodagsverken, medelantalet arbetande har varit 70—80 män och omkring 60 kvinnor; vid *Vexjö* hospital utfördes 10,748 mansdagsverken, hvaraf 3,946 trädgårds- och jordarbete, samt 11,000 kvinnodagsverken; omkring 35—45 män och 40 kvinnor hafva dagligen deltagit i arbetena; vid *Lunds* hospital hafva utförts 13,875 mansdagsverken, hvaraf 7,291 jordarbeten, 785 korgmakeriarbeten o. s. v. samt 8,348 kvinnodagsverken, hvaraf väfnad och stickning 4,370; 56 män och 33 kvinnor hafva i medeltal dagligen varit i arbete. Vid *Malmö* hospital hafva omkring 65 män och 60 kvinnor under året deltagit i arbete; antalet dagsverken är ej angifvet. Vid *Göteborgs* hospital uppgick antalet mansdagsverken till 12,065 och kvinnodagsverken till 5,306; i medeltal hade 35—40 % af sjukpersonalen deltagit i arbetena. Vid *Hernösands* hospital utfördes 9,314 mansdagsverken, hvaraf 1,407 jordarbeten, 1,170 nätbindning o. s. v. samt 7,836 kvinnodagsverken.

Flitpenningar utdelas till de arbetande patienterna enligt fastställd taxa. Arbetsförtjensten insättes hvarje månad på resp. patients arbetskonti, hvarifrån uttagningar af de sjuke kunna ske efter anordning af öfverläkaren. Hvad som återstår utbetalas till de utskrifna, då de lemna hospitalet. De aflidnes innestående flitpengar tillfalla hospitalet.

9. Utrymme.

Ehuru nya sjukplatser tillkommit vid Lunds och Upsala hospital, hafva stora svårigheter att förskaffa plats på hospital för anmälde, dertill berättigade sjuke, under redovisningsåret liksom föregående år förekommit. Att platserna å hospitalen under året varit väl besatta framgår äfven vid betraktande af medelantalet sjuke för dag i förhållande till antalet sjukplatser. Vid årets slut voro af anmälde sökande ännu 36 i saknad af plats å hospitalen. Antalet ansökningshandlingar rörande inträde å hospital, — hvilka enligt gällande stadga det åligger vederbörande direktioner att, då alla platser inom respektive hospital äro upptagna, insända till Öfverstyrelsen, som då hänvisar de sökande till annat hospital, der plats för tillfället eller i närmaste framtiden anses kunna beredas — har under redovisningsåret uppgått till 105.

10. Inkomster och utgifter för hospitals underhåll 1882.

Redogörelse för hospitalsunderhållets inkomster och utgifter under år 1881 återfinnes i Bil. B. och C. af denna berättelse och ett sammandrag af samma års redovisning öfver till hospitalsväsendet anslagne medel i Bil. D.

11. Dr Billbergs vård- och kuranstalt för nerv- och sinnessjuka i Stockholm.

Å denna anstalt hafva endast 6 sinnessjuka vårdats under året, nemligen 4 män och 2 kvinnor. Af dessa voro 3 män och 1 kvinna qvarliggande från 1881 och 1 man och 1 kvinna intagne under året; af de vårdade affördes under året 2 män och 2 kvinnor, så att vid årets slut qvarlägo 2 män. Af de utskrifne afgingo 1 såsom frisk och 3 såsom förbättrade; af dessa hade en vistats å anstalten i 8 månader, två i 3 månader samt två i 2 månader. Af de under året intagna led en af sjukdomsformen melankoli och en af mani.

12. Holmehus privatanstalt i Malmö för sinnes- och nervsjuka kvinnor.

Sedan Eders Kongl. Maj:t den 24 Februari 1882 lemnat nådigt tillstånd åt förra förestånderskan vid Lunds hospital *Sof. Hermansson* att å stadsegendomen Holmehus i Malmö öppna en enskild anstalt för vård af högst 10 sinnes- och nervsjuka kvinnor, öppnades anstalten, der läkarevården under året föreståts af öfverläkaren vid Malmö hospital *Chr. Fr. Berling*, den 15 Maj samma år.

Egendomens areal utgöres af omkring 46,000 kvadratfot och befinnes å densamma såväl bostads- som ekonomibyggnad, hvilka äro belägna i en med stängsel omgifven prydlig och väl anlagd trädgård med springvatten, grottor och gräsmattor samt uppvuxna träd. Båda byggnaderna äro uppförda af bränd sten till en vånings höjd. Hufvud- eller bostadsbyggnaden med frontespise innehåller jemte 2 verandor åt trädgården, af hvilka den ena under den kallare årstiden kan uppvärmas, 11 boningsrum nemligen 8 på nedra botten, 1 i frontespisen och 1 på hvardera gafveln. Af de 8 rummen på nedra botten utgör 1 bostadsrum för egarinnan och derjemte emottagningsrum; ett användes till gemensamt dagrum för patienterna, ett till matrum och de öfriga till sof- och arbetsrum för de sjuka, sålunda att hvarje rum i allmänhet begagnas endast af en sjuk. De på vinden inredda 3:ne rummen begagnas äfven till sof- och arbetsrum af de sjuka med en sjuk i hvarje. Rummens höjd på nedra botten äro 9 och och de på vinden 8 fot; alla äro ljusa, luftiga och rymliga samt väl underhållna; för betjeningen finnas 2:ne rum, ett på nedra botten och ett på vinden. Kök och skafferier äro inredda å vindens östra del samt tillräckligt rymliga och fullt lämpliga för behovet. Dessutom finnas rymliga källare.

Ekonomibyggnaden innehåller ett badrum och ett isoleringsrum, hvilka ligga omedelbart intill hvarandra; dessutom tvättstuga och strykrum samt torkvind, vedbod, stallrum, vagnslider och drängrum.

För sjukskötseln äro anställda 2—3 sköterskor och för ekonomien 1 kokerska.

Under redovisningsåret *vårdades* å anstalten tillsammans 11 sjuka, hvaraf 4 utskrefvos friska eller förbättrade, 1 afled och 6 qvarlägo till 1883. Af de intagna ledo 2 af melankoli, 2 af mani, 5 af förryckthet, 1 af svagsinnet och 1 af fånighet; 3 af de intagna befunno sig i åldern mellan 26—30 år, 4 mellan 31—35, 1 mellan 36—40 år, 1 mellan 51—60 år samt 2 mellan 61—70 år; hos 3 af de sjuka hade sjukdomen egt bestånd 3 månader före intagningen, hos 4 från 3—12 månader, hos 1 från 1—2 år samt 3 öfver 5 år; två af de sjuka hade före intagningen haft ett anfall af sinnessjukdom, en hade haft 3 dylika anfall. Hos 4 kunde ärftlig orsak bestämmas, nemligen hos 1 föregången sinnessjukdom hos fader, bland 2 hos moder samt 1 hos fadrens föräldrar eller syskon.

Af de intagna utgingo 3 såsom friska, utvisande en tillfriskningsprocent af 48,8. Den döda, som varit sinnessjuk öfver 5 år före intagningen, afled till följd af rödsot.

13. Skyddsföreningen för sinnessjuka.

Under år 1882 har föreningen till hospitalens öfverläkare öfverlemnadt en summa af 980 kronor för att utdelas till behöfvande patienter vid deras utskrifning från hospitalen, och hade 94 patienter derigenom kommit i åtnjutande af understöd till större eller mindre belopp. Härförutom har styrelsen i likhet med föregående år på särskild ansökan beviljat 20 kronor till en förut å hospital vårdad person.

Under sin 21-åriga tillvaro har föreningen utgifvit ett sammanlagdt belopp af 16,453 kronor. Behållningen vid 1882 års slut utgjorde 26,185 kronor 87 öre. Föreningsmedlemmarnes antal vid samma tid uppgick till 117 och hade från föregående år ökats med 41.

Underdånigst

AUG. ALMÉN.

O. F. HALLIN.

EDW. EDHOLM.

D. M. PONTIN.

CARL EDLING.

A. J. Bruzelius.

Stockholm den 28 December 1883.

Redogörelse för sjukvården å Rikets samtliga Anstalter för sinnessjukes behandling under år 1882.

§ 1.

Öfversigt öfver antalet *vårdade* å samtliga anstalter för sinnessjukes behandling under år 1882.

Tab. 1.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.
Anstalt.	Antal befintliga sjukplatser vid årets början.	Qvarliggande sjuke från år 1881.			Intagne under år 1882.			Summa vårdade under år 1882.			Afförde under år 1882.			Qvarliggande till år 1883.		
		m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.
Stockholms	260	139	117	256	34	20	54	173	137	310	33	26	59	140	111	251
Upsala	180	71	109	180	64	36	100	135	145	280	21	39	60	114	106	220
Nyköpings	70	37	30	67	11	19	30	48	49	97	11	16	27	37	33	70
Vadstena	360	174	184	358	26	33	59	200	217	417	31	29	60	169	188	357
Vexjö	220	115	105	220	16	15	31	131	120	251	16	17	33	115	103	218
Visby	30	16	13	29	6	1	7	22	14	36	6	2	8	16	12	28
Malmö	175	89	84	173	7	11	18	96	95	191	7	11	18	89	84	173
Lunds	342	153	91	244	78	64	142	231	155	386	65	43	108	166	112	278
Göteborgs	170	85	86	171	56	39	95	141	125	266	56	38	94	85	87	172
Hernösands	221	111	93	204	29	24	53	140	117	257	29	21	50	111	96	207
Summa	2,028	990	912	1,902	327	262	589	1,317	1,174	2,491	275	242	517	1,042	932	1,974

1. Antalet befintliga sjukplatser vid årets början.

Redogörelsen för år 1881 upptager de vid samma års slut befintliga sjukplatsernas antal till 2,028. Under fortsättningen af år 1882 hafva å Lunds hospital tillkommit 12 platser för konvalescenter af qvinkön samt å Upsala hospital under hösten 1882, å afdeln. N:o 4, 32 platser för mankön och å stormcellafdelningen 12 platser likaledes för mankön, till följd hvaraf sjukplatsernas antal vid 1882 års slut uppgick till 2,084.

2. Qvarliggande sjuke från år 1881.

Vid redovisningsårets början funnos å samtliga anstalter 1,902. Af dessa voro 990 män och 912 qvinnor; 52,01 % af de förre och 47,99 % af de senare. Från 1880 till 1881 qvarlåg 1,822.

3. Intagne under år 1882.

Antalet intagne har varit 589, nemligen 327 män och 262 qvinnor; 55,52 % af de förre, 44,68 % af de senare. Under 1881 intogos 605, således 16 flere än under 1882. De under 1882 intagne utgjorde 23,64 %; under 1881 utgjorde de 24,92 %.

4. Antalet vårdade under år 1882.

Detta antal har varit 2,491, nemligen 1,317 män, 1,174 qvinnor; 52,87 % af de förre, 47,13 % af de senare. Under år 1881 vårdades 2,427, således 64 färre än under redovisningsåret.

5. Afförde under år 1882.

Afförde hafva blifvit 517; 275 män, 242 qvinnor; resp. 53,19 % och 46,81 %. Af alla vårdade hafva 20,75 % blifvit afförde. Under 1881 affördes 525, d. v. s. 21,63 % af de under detta år vårdade. Jemförel-

sen mellan intagne och afförde utvisar att under redovisningsåret blefvo 72 flere intagne än afförde. Under 1881 blefvo 80 flere intagne än afförde.

6. Qvarliggande till år 1883.

Dessas antal är 1,974. Från 1881 till 1882 qvarlägo 1,902. För år 1882 har således antalet qvarliggande ökat med 72. Af de till 1883 qvarliggande voro 1,042 män, 932 kvinnor; respektive 52,78 % och 47,22 %.

Bland de vid redovisningsårets slut vårdade tillhörde 80 första betalningsklassen, 1,894 de öfriga klasserna.

§ 2.

Öfversigt öfver *sjukdomsformerna*, hvilka förekommit bland de *intagne* å samtliga anstalter för sinnessjukas behandling under år 1882.

Tab. 2.

1.	2.						3.			4.			5.			6.			7.			8.			9.					
A n s t a l t.	Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex.</i>																		Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica.</i>			Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica.</i>			Fånighet, <i>Idiotia.</i>			Okänd sjukdom.		
	Tungsinne, <i>Melancholia.</i>			Ursinne, <i>Mania.</i>			Förryckthet, <i>Paranoia.</i>			Svagsinnet, <i>Dementia.</i>																				
	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.			
Stockholms	5	10	15	7	8	15	7	1	8	2	—	2	10	1	11	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
Upsala.....	18	19	37	18	8	26	15	6	21	3	1	4	9	2	11	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
Nyköpings	4	12	16	4	5	9	1	1	2	1	—	1	—	—	—	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
Vadstena	9	12	21	6	19	25	2	—	2	3	2	5	3	—	3	2	—	2	1	—	1	—	—	—	—	—	—			
Vexjö.....	5	3	8	3	6	9	6	4	10	—	2	2	1	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—			
Visby.....	2	—	2	2	1	3	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
Malmö	1	1	2	—	—	—	2	6	8	—	3	3	—	—	—	3	—	3	1	1	2	—	—	—	—	—	—			
Lunds	20	23	43	19	22	41	11	9	20	16	10	26	10	—	10	1	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—			
Göteborgs	17	13	30	30	22	52	4	2	6	—	—	—	4	2	6	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—			
Hernösands	6	8	14	12	10	22	4	3	7	4	3	7	1	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1	—			
Summa	87	101	188	101	101	202	53	32	85	29	21	50	38	5	43	13	1	14	5	1	6	1	—	—	—	—	—			

589

589

§

Öfversigt öfver å de särskilda anstalterna för sinnessjukas behandling under år 1882 *intagne* sjuke

Tab. 3.

1.	2.																3.			4.			5.			6.			7.			8.			9.			10.			11.			12.			13.			14.			15.			16.			17.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																					
S j u k d o m.	A n s t a l t.																																Summa intagne.			Ålder vid																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	Stockholms.			Upsala.			Nyköpings.			Vadstena.			Vexjö.			Visby.			Malmö.			Lunds.			Göteborgs.			Hernösands.			Under fyrtio år.					16—20.			21—25.			26—30.			31—35.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																			
	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																						
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	21	19	54	34	10	18	20	33	14	15	5	1	3	10	66	64	51	37	26	24	270	255	525	1	—	14	12	59	35	51	27	40	44																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																															
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	10	1	9	2	—	—	3	—	1	—	—	—	—	—	10	—	4	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—</

Text till Tab. 2.

1. *Tungsinne*. Antalet intagne är 188, nemligen 87 män och 101 kvinnor, respektive 46,80 % och 53,20 %. Af *alla* intagne utgöra de af tungsinne sjuke 31,91 %; 26,60 % af intagne män, 38,55 % af intagna kvinnor.

2. *Ursinne*. Behäftade med denna sjukdomsform hafva 202 blifvit intagne, nemligen 101 män och 101 kvinnor; 50,00 % af hvardera könet. I förhållande till *alla* intagne utgöra de 34,29 %; 30,88 % af intagne män och 38,54 % af intagna kvinnor.

3. *Förryckthet*. Af 85 intagna voro 53 män och 32 kvinnor; respektive 62,35 % och 37,65 %. Af *alla* intagna 14,50 %; 16,20 % af intagne män; 12,21 % af intagna kvinnor.

4. *Svagsinnet*. Intagne: 50; 29 män, 21 kvinnor, respektive 58,00 % och 42,00 %. Af *alla* intagne 8,48 %; af intagne män 8,86 %, af intagna kvinnor 8,01 %.

5. *Sinnessjukdom med förlamning*. Intagne 43; 38 män, 5 kvinnor; respektive 88,37 % och 11,63 %. Af *alla* intagne 7,30 %; af intagne män 11,62 %, af intagna kvinnor 1,90 %.

6. *Sinnessjukdom med fallandesot*. Intagne 14, deraf 13 män, 1 kvinna; respektive 92,85 % och 7,15 %. Af *alla* intagne 2,36 %; af intagne män 3,97 %, af intagna kvinnor 0,38 %.

7. *Fänighet*. Intagne 6, deraf 5 män och 1 kvinna; respektive 83,33 % och 16,67 %. Af *alla* intagna 1,01 %; af intagne män 1,52 %, af intagna kvinnor 0,38 %.

8. *Okänd sjukdom*. Intagen en man, hvilket gör 0,16 % af *alla* intagna.

Sålunda hafva af *alla* intagne 34,29 % lidit af ursinne; 31,91 % af tungsinne; 14,50 % af förryckthet; 8,48 % af svagsinnet; 7,30 % af sinnessjukdom med förlamning; 2,36 % af sinnessjukdom med fallandesot; 1,01 % af fänighet och 0,16 % af okänd sjukdom.

3.

jemte uppgift öfver deras ålder, sjukdomens bestånd före intagningen samt antal förutgångne anfall.

18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.	34.	35.	36.	37.																					
intagningen.						Sjukdomsbestånd före intagningen.								Antal förutgångne anfall.																										
36-40.	41-45.	46-50.	51-60.	61-70.	Öfver 70 år.	Under 3 månader.	3-12 månader.	1-2 år.	2-3.	3-4.	4-5.	Öfver 5 år.	Okändt.	Intet.	En.	Två.	Tre.	Fyra o. s. v.	Okändt.																					
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.																					
32	34	20	29	20	24	25	33	5	15	3	2	90	97	62	77	38	26	18	10	13	7	6	4	39	28	4	6	194	156	41	36	14	25	1	4	8	17	12	17	
12	—	9	1	4	1	8	1	1	—	—	—	11	1	13	2	8	1	3	1	1	—	—	—	1	—	1	—	34	4	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	6	1	1	—	8	1	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	
45	34	32	31	24	25	33	34	6	15	3	2	104	98	76	79	47	27	23	11	14	7	6	4	51	30	6	6	241	161	43	36	16	25	1	4	8	17	18	19	

Förhållandet mellan de intagne och de vårdade (se Tab. 1) vid hvarje anstalt utvisar omsättningens storlek och uttryckes med följande procenttal:

Stockholm.	Upsala.	Nyköping.	Vadstena.	Vexjö.	Visby.	Malmö.	Lund.	Göteborg.	Hernösand.
17,42 %.	35,71 %.	30,92 %.	14,14 %.	12,35 %.	19,44 %.	9,42 %.	36,76 %.	35,71 %.	20,62 %.

Häraf synes, att omsättningen varit trögast vid Malmö, dernäst vid Vexjö och Vadstena hospital samt lifligast vid Lunds, Göteborgs och Upsala hospital.

Tab. 3. Af de 525 under *enkel sinnessjukdom* upptagne voro 270 män och 255 qvinnor; 89,13 % af *alla* intagne; 82,56 % af intagne män, 97,32 % af intagna qvinnor. Med hänsyn till de särskilda anstalterna blir förhållandet mellan intagne sjuke med enkel sinnessjukdom behäftade och *alla* intagne följande:

Stockholm.	Upsala.	Nyköping.	Vadstena.	Vexjö.	Visby.	Malmö.	Lund.	Göteborg.	Hernösand.
74,07 %.	88,00 %.	93,33 %.	89,83 %.	93,54 %.	85,71 %.	72,22 %.	91,54 %.	92,63 %.	94,33 %.

Under öfriga i samma tabell upptagna sjukdomskategorier förekomma inalles 64 fall. För procentförhållandet beträffande dessa senare är redan förut redogjort i texten till tabellen N:o 2.

1. *Ålder vid intagningen.* Förhållandet dermed är:

Under fylda 15 år.	16—20.	21—25.	26—30.	31—35.	36—40.	41—45.	46—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.
0,17 %.	5,09 %.	16,80 %.	13,58 %.	15,11 %.	13,41 %.	10,69 %.	8,31 %.	11,37 %.	3,56 %.	0,84 %.

2. *Sjukdomens bestånd före intagningen.* Bland de 589 intagne har förhållandet härmed kunnat utrönas för 577, således för 97,96 %. De olika beståndstiderna för sagde 577 patienter utvisas, som följer:

Under 3 månader.	3—12 månader.	1—2 år.	2—3.	3—4.	4—5.	Öfver 5 år.
34,29 %.	26,29 %.	12,56 %.	5,77 %.	3,56 %.	1,69 %.	13,75 %.

Öfver en tredjedel af desse hafva således blifvit intagna inom 3 månader från sjukdomens utbrott. Intagna för *enkel sinnessjukdom* inom 3 månader från första utbrottet utgöra 35,62 % af *alla* hithörande sjuka.

3. *Antalet förutgångna anfall, före intagningen, af sinnessjukdom.* Detta förhållande har kunnat bestämmas för 552 bland de 589 intagne, således för 93,71 %. De recidiverande fallen och de för första gången insjuknade förhålla sig som följer:

Intet förutgången anfall.	Ett.	Två.	Tre.	Fyra o. s. v.
68,25 %.	13,41 %.	6,96 %.	0,84 %.	4,24 %.

De för första gången uppträdande fallen förhålla sig sålunda till återfallen som 68,25 % till 31,75 %. Under 1881 voro motsvarande tal 69,37 % och 30,63 %; under 1880: 71,39 % och 28,61 %; under 1879: 73,19 % och 26,81 %; under 1878: 59,79 % och 40,21 %.

§ 4.

Uppgift på åldern, då sinnessjukdom första gången uppträdte bland de under år 1882 å rikets samtliga hospital intagne jemte deras civilstånd.

Tab. 4.

1.	2.			3.		4.		5.		6.		7.		8.		9.	10.	11.	
Ålder vid första insjuknandet.	Summa.			Sjukdom.								Civilstånd.							
				Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex.</i>		Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica.</i>		Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica.</i>		Fånighet, <i>Idiotia.</i>		Ogifte.		Gifte.		Enklingar.	Enkor.	Frånskilde.	
	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.			m.	qv.
Under 15 år.....	15	3	18	6	2	—	—	4	—	5	1	15	3	—	—	—	—	—	—
16—20.....	38	31	69	34	30	—	—	4	1	—	—	36	23	2	5	—	3	—	—
21—25.....	78	49	127	75	49	—	—	3	—	—	—	65	40	12	9	—	—	1	—
26—30.....	48	38	86	46	37	2	1	—	—	—	—	36	19	9	19	3	—	—	—
31—35.....	49	36	85	42	35	6	1	1	—	—	—	34	19	12	15	1	1	2	1
36—40.....	31	34	65	22	34	9	—	—	—	—	—	9	10	20	22	1	2	1	—
41—45.....	22	26	48	12	25	9	1	1	—	—	—	4	12	16	10	2	4	—	—
46—50.....	17	17	34	14	16	3	1	—	—	—	—	2	7	13	9	2	1	—	—
51—60.....	21	21	42	14	20	7	1	—	—	—	—	4	3	15	12	2	6	—	—
61—70.....	5	5	10	4	5	1	—	—	—	—	—	—	—	4	2	1	3	—	—
Öfver 70 år.....	2	2	4	1	2	1	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	1	—	—
Summa	326	262	588	270	255	38	5	13	1	5	1	205	137	105	103	12	21	4	1

Följande tabell visar procentförhållandet med åldern vid första insjuknandet hos de under året intagne:

Under 15 år.	16—20.	21—25.	26—30.	31—35.	36—40.	41—45.	46—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.
3,05 %.	11,71 %.	21,56 %.	14,60 %.	14,43 %.	11,20 %.	8,13 %.	5,77 %.	7,13 %.	0,17 %.	0,67 %.

De talrikaste fallen hafva inträffat i åldern mellan 21—25 år, dernäst mellan åldersperioderna 26—30 och 31—35 år.

Af de med *Dementia paralytica* behäftade voro

A) <i>Män.</i>	B) <i>Qvinnor.</i>
a) gifte:	a) gifta:
10 med barn.	2 med barn.
6 utan »	
b) ogifte:	
8 utan barn.	

om man undantager dem, som vårdats på Stockholms och Göteborgs hospital, hvarifrån uppgift i detta hänseende icke lemnats.

§ 5.

Uppgift öfver sinnes- och nervsjukdom, som förekommit inom de *intagnes* släkt.

Tab. 5.

[illegible]

Sinnessjukdom inom de intagnes släkt har kunnat spåras i 180 fall och nervsjukdom i 6 fall, hvilket gör respektive 30,56 % och 1,02 % af *alla* intagne.

Följande procenttal utvisar förhållandet i detta afseende till *alla* de under året intagne:

hos fader.	hos moder.	hos båda för- äldrarne.	hos fadrens för- äldrar eller syskon.	hos modrens för- äldrar eller syskon.	hos båda för- äldrarnes föräldrar eller syskon.	hos den sjukes syskon.
8,65 %.	9,16 %.	0,67 %.	2,54 %.	3,90 %.	0,17 %.	5,43 %.

Af de å Tab. 5 under *Insania simplex* uppförda finnes 1 man upptagen under både rubriken »hos fader» och »hos den sjukes syskon»; likaså 1 man under rubriken »hos moder» och »hos den sjukes syskon» samt 2 kvinnor under de båda sistnämnda rubrikerna hvardera.

Af de under *Insania epileptica* uppförda finnes 1 man upptagen under både rubriken »hos fader» och »hos fadrens föräldrar eller syskon». Frändragas dessa, utgör slutsumman 99 män och 76 qvinnor, inom hvilkas släkt sinnessjukdom skall hafva förekommit.

§ 6.

Uppgift på antagliga orsaker, under hvilkas inflytelser sinnessjukdomar kunna anses hafva uppkommit bland de
å rikets samtliga hospital under år 1882 intagne.

Tab. 6.

1.	2.			3.	4.		5.		6.		
Antagliga orsaker.	Summa.			I n t a g e n .							
				Enkel sinnes- sjukdom, <i>Insania simplex.</i>	Sinnessjukdom med förlam- ning, <i>Dementia paralytica.</i>	Sinnessjukdom med fal- landesot, <i>Insania epileptica.</i>	Fånighet, <i>Idiotia.</i>				
	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
Skador å hufvudet.....	14	1	15	12	1	1	—	1	—	—	—
Inflammation af hjernan och dess hinnor.....	—	4	4	—	4	—	—	—	—	—	—
Slaganfall.....	1	1	2	—	1	1	—	—	—	—	—
Organiska hjernlidanden.....	1	1	2	1	1	—	—	—	—	—	—
Missbildning af hufvudskål och hjerna.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ryggmärgssjukdomar.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Chorea.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hysteri.....	—	9	9	—	9	—	—	—	—	—	—
Febrar (typhus, typhoid; exanthematisk m. m.).....	9	7	16	7	7	—	—	1	—	1	—
Bleksot och blodbrist.....	—	4	4	—	3	—	1	—	—	—	—
Syfilis.....	10	3	13	1	1	9	2	—	—	—	—
Menstruationsrubbnings (pubertets- och cessationsperioderna).....	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Sjukdomar i qvinliga sexualorganen.....	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—
Hafvandeskap.....	—	3	3	—	2	—	—	—	1	—	—
Barnsäng.....	—	8	8	—	8	—	—	—	—	—	—
Digifning.....	—	5	5	—	5	—	—	—	—	—	—
Sjelfbefälekelse.....	9	4	13	9	4	—	—	—	—	—	—
Missbruk af spritdrycker.....	40	2	42	32	2	8	—	—	—	—	—
Oordentligt lefnadssätt.....	12	2	14	6	1	6	1	—	—	—	—
Missbruk af läkemedel (opiat, chloralhydrat m. fl.).....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Öfveranstängning, psykisk, kroppslig.....	6	4	10	3	4	3	—	—	—	—	—
Religiös inflytelse.....	13	19	32	13	19	—	—	—	—	—	—
Kärlek.....	12	20	32	11	20	1	—	—	—	—	—
Husliga bekymmer.....	13	22	35	11	21	2	1	—	—	—	—
Olyckor och motgångar.....	13	17	30	12	17	1	—	—	—	—	—
Fattigdom, elände, (pauperism).....	9	—	9	8	—	1	—	—	—	—	—
Häftig sinnesrörelse.....	5	15	20	5	15	—	—	—	—	—	—
Hemlängtan.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vanvårdad uppföstran.....	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Brott.....	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—
Fängelselif, enkelt.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
” i cell.....	2	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—
Barnsjukdomar med konvulsioner.....	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Förkylning.....	2	2	4	2	2	—	—	—	—	—	—
Fallandesot.....	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—
Magkatarrh.....	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Utan känd orsak.....	137	113	250	118	112	6	1	9	—	4	—

§ 7.

Uppgift på de å rikets samtliga hospital under år 1882 *intagnes* stånd och yrke.

Tab. 7.

1.	2.		3.		4.		5.		6.		
Stånd och yrke.	S j u k d o m.										
	Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex.</i>		Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica.</i>		Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica.</i>		Fånighet, <i>Idiotia.</i>		Summa.		
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	S:a.
Presterskap	1	1	—	—	—	—	—	—	1	1	2
Universitetslärare och vetenskapsmän	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lärare	2	8	—	—	—	—	—	—	2	8	10
Skolungdom och studerande	5	1	1	—	—	—	—	—	6	1	7
Civile embets- och enskilde tjänstemän	9	6	—	—	—	—	—	—	9	6	15
Vaktbetjening	1	—	2	—	1	—	—	—	4	—	4
Jernvägsbetjening	2	1	1	—	—	—	—	—	3	1	4
Militärer	4	9	4	—	—	—	—	—	8	9	17
Jurister utan tjänst, advokater	1	—	1	—	—	—	—	—	2	—	2
Läkare	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	2
Farmaceuter	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2
Barnmorskor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ingenjörer och tekniker	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Litteratörer	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Konstnärer	4	—	—	—	—	—	—	—	4	—	4
Sjöfartsidkare (sjömän, fiskare)	11	4	—	—	—	—	—	—	11	4	15
Landtbrukare af ståndspersonsklass	4	5	—	—	—	—	—	—	4	5	9
Bönder och jordtorpare	66	54	1	—	6	—	2	—	75	54	129
Fabrikaidkare och bruksegare	2	2	1	—	—	—	—	—	3	2	5
Fabriksarbetare	4	4	—	—	—	—	—	—	4	4	8
Kapitalister	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Handverkare, näringsidkare	42	34	13	3	2	—	—	—	57	37	94
Handlande	12	14	11	—	—	—	—	—	23	14	37
Tjenare, daglönare af jordbruksklass	71	53	3	—	2	1	—	—	76	54	130
Enskild betjening och daglönare icke tillhörande jordbruksklass	19	36	—	1	1	—	—	1	20	38	58
Fattighjon	8	11	—	1	1	—	2	—	11	12	23
Okänt yrke	—	8	—	—	—	—	1	—	1	8	9
Summa	270	255	38	5	13	1	5	1	326	262	588

Af studerande så väl från elementarläroverken som från universiteten hafva under redovisningsåret 7 intagits. Under de senaste 10 åren har antalet intagne studerande varit:

1873.	1874.	1875.	1876.	1877.	1878.	1879.	1880.	1881.	1882.
5	7	6	4	5	8	6	9	19	7

Ett högst betydligt antal af de under året intagne tillhör såsom vanligt de jordbrukande klasserna. Om till dessa klasser hänföres jordbrukande ståndspersoner, bönder, jordtorpare, tjenare och daglönare, uppgår de hithörande intagnes antal till 268, d. ä. 45,50 % af *alla* intagne.

§ 8.

Uppgift på de å rikets samtliga hospital under år 1882 *intagnes* hemort.

Tab. 8.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.																
S j u k d o m.	Summa.	H e m o r t.																													
		L ä n.																													
		Stockholms stad.	Stockholms län.	Upsala län.	Södermanlands län.	Östergötlands län.	Jönköpings län.	Kronobergs län.	Kalmar län.	Gotlands län.	Blekinge län.	Kristianstads län.	Malmöhus län.	Hallands län.	Göteborgs och Bohus län.																
		m. qv. S:a.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.															
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	270	255	525	21	16	4	5	8	16	11	18	11	20	3	8	9	10	6	5	8	1	6	3	22	10	31	31	7	6	16	27
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	38	5	43	13	1	1	—	—	—	—	1	—	1	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	4	—	1	—	1	1
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	13	1	14	3	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—
Fånighet, <i>Idiotia</i>	5	1	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—
Summa	326	262	588	37	17	5	5	9	16	12	19	13	20	4	8	11	10	8	5	9	1	7	3	25	10	37	32	8	6	17	28

1.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.															
Sjukdom.	H e m o r t.													Land.	Stad.															
	L ä n.																													
	Örebro län.	Västmanlands län.	Kopparbergs län.	Gästrikborgs län.	Västernorrlands län.	Jemtlands län.	Vesterbottens län.	Norrbottens län.	Utrikes ort.	Okänd.																				
	Skaraborgs län.	Vernlands län.																												
	Elleborgs län.																													
	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.															
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	21	10	2	6	11	7	11	9	9	6	14	15	13	10	14	13	2	1	5	1	5	1	—	—	—	—	203	164	67	91
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	2	—	1	1	1	—	1	—	1	1	1	1	3	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	3	21	2
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	1	1	—
Fånighet, <i>Idiotia</i>	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	2	1
Summa	24	10	5	7	13	7	12	9	10	7	15	16	16	10	17	13	2	1	5	1	5	1	—	—	—	—	235	168	91	94

Af de under redovisningsåret intagne voro 403 bosatta på landet och 185 i stad, respektive 68,53 % och 31,46 %.

Ofversigt öfver de å samtliga anstalter för sinnessjukes

Tab. 9.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.																
S j u k d o m.	A n s t a l t.										Summa tillfrisk- nade.	Å l.																			
	Stockholm.	Upsala.	Nyköping.	Vadstena.	Vexjö.	Visby.	Malmö.	Lund.	Göteborg.	Hernösand.		Under 15 år.	16—20.	21—25.	26—30.																
	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.		m. qv. S:a.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.															
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	9	12	11	20	7	7	10	11	5	5	1	—	1	—	24	18	21	16	10	10	99	99	198	—	—	10	4	24	21	9	9
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Fånighet, <i>Idiotia</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Summa	9	12	11	20	7	7	10	11	5	5	1	—	1	—	24	18	21	16	10	10	99	99	198	—	—	10	4	24	21	9	9

Då totalsumman af de för enkel sinnessjukdom under år 1882 å hospitalen *vårdade* är 2,281 (enligt de hoplagda uppgifterna härom uti Tab. 1 af respect. läkares årsberättelser), utgöra sålunda de tillfrisknade 8,68 % af alla för *enkel sinnessjukdom* under år 1882 *vårdade*.

Samtliga tillfrisknade voro å anstalterna *vårdade* för enkel sinnessjukdom.

Hela antalet tillfrisknade i förhållande till *hela antalet* *vårdade* utgjorde: 7,95 %; å de olika anstalterna ställer sig förhållandet sålunda:

Stockholm.	Upsala.	Nyköping.	Vadstena.	Vexjö.	Visby.	Malmö.	Lund.	Göteborg.	Hernösand.
6,77 %.	11,07 %.	14,43 %.	5,03 %.	3,98 %.	2,77 %.	0,52 %.	10,88 %.	13,90 %.	7,78 %.

Hvad beträffar de tillfrisknades ålder var förhållandet följande:

Under 15 år.	16—20.	21—25.	26—30.	31—35.	36—40.	41—45.	46—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.
0,00 %.	7,07 %.	22,72 %.	9,09 %.	19,69 %.	9,59 %.	8,58 %.	9,09 %.	11,61 %.	2,52 %.	0,00 %.

I anseende till de tillfrisknades vistelsetid inom hospitalet stälde sig förhållandena sålunda:

Under 1 år.	1—2.	2—3.	3—4.	4—5.	Öfver 5 år.
71,21 %.	19,69 %.	6,06 %.	1,01 %.	0,50 %.	1,51 %.

Sjukdomens bestånd från dess uppkomst:

Under 3 månader.	3—12 månader.	1—2 år.	2—3.	3—4.	4—5.	Öfver 5 år.	Okänt.
31,81 %.	34,34 %.	15,65 %.	7,57 %.	2,02 %.	1,01 %.	5,05 %.	2,52 %.

9.
behandling under år 1882 *tillfrisknade*.

17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.	34.	35.	36.	37.
d e r.							Vistelsetid inom hospitalet.						Sjukdomens bestånd från dess uppkomst.							
31-35.	36-40.	41-45.	46-50.	51-60.	61-70.	Öfver 70 år.	Under 1 år.	1-2.	2-3.	3-4.	4-5.	Öfver 5 år.	Under 3 månader.	3-12 månader.	1-2 år.	2-3.	3-4.	4-5.	Öfver 5 år.	Okändt.
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
16	23	13	6	6	11	9	73	68	19	20	6	6	29	34	37	31	16	15	6	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	23	13	6	6	11	9	73	68	19	20	6	6	29	34	37	31	16	15	6	9

§ 10.

Uppgift på tillfriskningsprocenten bland de under de 10 *sista åren* å rikets samtliga hospital intagne sjuke, som lidit af enkel sinnessjukdom.

Tab. 10.

1.	2.	3.			4.			5.		
Intagningsår.	Sjukdomens bestånd före intagningen.	Intagne.			Tillfrisknade.			Procent tillfrisknade.		
		m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.
1873	Under 2 år	120	126	246	60	57	117	50,0	45,2	47,5
	Öfver 2 år	67	64	131	19	14	33	28,3	21,8	25,1
1874	Under 2 år	106	143	249	54	68	122	50,9	47,5	49,2
	Öfver 2 år	62	70	132	11	21	32	17,7	30,0	24,2
1875	Under 2 år	103	133	236	56	66	122	54,3	49,6	51,7
	Öfver 2 år	45	56	101	9	9	18	20,0	16,0	17,8
1876	Under 2 år	119	155	274	49	79	128	41,1	50,9	46,7
	Öfver 2 år	64	65	129	5	9	14	7,8	13,8	10,8
1877	Under 2 år	95	132	227	40	64	104	42,1	48,4	45,8
	Öfver 2 år	57	45	102	5	9	14	8,7	20,0	13,7
1878	Under 2 år	115	131	246	61	59	120	53,0	45,0	48,7
	Öfver 2 år	61	60	121	7	11	18	11,4	18,3	14,8
1879	Under 2 år	135	147	282	49	60	109	36,3	40,8	38,6
	Öfver 2 år	125	81	206	7	7	14	5,6	8,6	6,7
1880	Under 2 år	125	161	286	47	57	104	37,6	35,4	36,3
	Öfver 2 år	76	56	132	9	8	17	11,8	14,2	12,9
1881	Under 2 år	211	213	424	80	81	161	37,9	38,1	37,9
	Öfver 2 år	95	64	159	7	6	13	7,3	9,3	8,1
1882	Under 2 år	188	196	384	81	84	165	43,0	42,8	42,9
	Öfver 2 år	87	49	136	7	2	9	8,0	4,0	6,6
Summa	Under 2 år	1,317	1,537	2,854	575	665	1,240	43,6	43,2	43,4
	Öfver 2 år	741	620	1,361	86	96	182	11,6	15,4	13,3
Summa Summarum		2,058	2,157	4,215	661	761	1,422	32,1	35,2	33,7

Uti texten till Tab. 9 redogjordes för de tillfrisknade i förhållande till de *vårdade*. Ofvanstående tabell N:o 10 upptager tillfriskningsprocenten af de *intagne*, såväl under hvart och ett af de senaste 10 åren, som under den sammanlagda tiden af en hel 10-årsperiod. Deraf synes att denna tillfriskningsprocent var störst under år 1874 och minst under år 1879 samt att tillfriskningsprocenten sålunda i medeltal uppgått till 33,7 %, deraf 32,1 % för män och 35,2 för kvinnor.

Öfversigt öfver de å samtliga anstalter för

Tab. 11.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.												
S j u k d o m.	A n s t a l t.										Summa.												
	Stockholm.	Upsala.	Nyköping.	Vadstena.	Vexjö.	Visby.	Malmö.	Lund.	Göteborg.	Hernösand.													
	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.		m. qv. Sa.											
Enkel sinnessjukdom <i>Insania simplex</i>	6	5	6	4	1	2	8	10	3	4	1	1	2	7	1	4	6	3	9	8	43	48	91
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	3	1	2	3	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	6	—	3	1	1	—	17	5	22
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	—	—	—	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	2	4
Fånighet, <i>Idiotia</i>	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2
Summa	9	6	8	7	2	3	9	11	5	4	2	1	2	7	7	4	9	4	11	8	64	55	116

1.	30.	31.	32.	33.	34.	35.	36.	37.	38.	39.	40.										
S j u k d o m.	Sjukdomens bestånd från dess uppkomst.																				
	Under 3 må- nader.	3—12 månader.	1—2 år.	2—3.	3—4.	4—5.	Öfver 5 år.	Okänt.	Ålderdoms- aflytning.	Tarmflykta.	Världsgift- ning.										
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.									
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.									
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	1	2	4	4	5	2	4	2	3	1	4	5	22	29	—	3	—	2	—	1	1
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	1	—	4	—	6	4	3	—	—	1	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1	—	—	—	—	—	—	1
Fånighet, <i>Idiotia</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	2	2	8	4	11	6	7	2	3	2	5	6	26	30	2	3	—	2	—	1	1

1. *Antalet afidne.* De afidnes antal utgjorde 119, 64 män och 55 kvinnor, d. v. s. 4,77 % af alla vårdade; 4,86 % af vårdade män, 4,69 % af vårdade kvinnor; motsvarande tal för 1881 voro: 5,27 %; 6,28 % och 4,16 %. Af de afidne vårdades för:

Enkel sinnessjukdom.	Sinnessjukdom med förlamning.	Sinnessjukdom med fallandesot.	Fånighet.
76,47 %.	18,48 %.	3,36 %.	1,68 %.

Förhållandet mellan antalet afidne och antalet vårdade å samtliga hospitalen utgjorde:

Stockholm.	Upsala.	Nyköping.	Vadstena.	Vexjö.	Visby.	Malmö.	Lund.	Göteborg.	Hernösand.
4,90 %.	5,35 %.	5,15 %.	4,79 %.	3,58 %.	8,33 %.	4,71 %.	2,84 %.	4,88 %.	7,39 %.

Dödsprocenten beräknad efter medeltalet sjuke per dag utgjorde i de olika sjukdomarna:

Enkel sinnessjukdom.	Sinnessjukdom med förlamning.	Sinnessjukdom med fallandesot.	Fånighet.
4,68 %.	1,13 %.	0,20 %.	0,10 %.

11.

sinnessjukes behandling under år 1882 *afldne.*

13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.
Å l d e r.											Vistelsetid inom hospitalet.					
Under 15 år.	16—20.	21—25.	26—30.	31—35.	36—40.	41—45.	46—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.	Under 1 år.	1—5.	6—10.	11—15.	16—20.	Öfver 20 år.
m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.
— —	2 —	2 2	6 2	3 2	10 1	6 3	2 4	6 16	4 10	2 8	10 13	19 15	5 6	3 3	2 2	4 9
— —	— —	— —	— 1	— —	2 2	6 1	4 —	5 1	— —	— —	9 3	8 2	— —	— —	— —	— —
— —	1 —	— —	1 —	— 1	— —	— —	— 1	— —	— —	— —	1 —	— 1	— —	— —	1 —	— —
— —	— —	— —	— —	— —	— —	1 —	— —	1 —	— —	— —	2 —	— —	— —	— —	— —	— —
— —	3 —	2 2	7 3	3 3	12 3	13 4	6 5	12 17	4 10	2 8	22 16	27 18	6 6	3 3	2 3	4 9

41.	42.	43.	44.	45.	46.	47.	48.	49.	50.	51.	52.	53.	54.	55.	56.	57.	58.	59.	60.	61.
D ö d s o r s a k e r,																				
Rödsot.	Syfilis.	Kräfta.	Allmän förslänning.	Hjernerblödning och hjernkongestion.	Inflammation i hjernan och dess hinner.	Hjertanör.	Epileptiska anfäll.	Hjert-sjukdom.	Lungödem.	Akuta lung-sjukdomar.	Kroniska lung-sjukdomar.	Mag- och tarmsjukdomar.	Bakteriell inflammation.	Vattusot.	Njursjukdom.	Blåskatarrh.	Ros.	Noma.	Indragning af mat i luftstrupen.	Sjelfmord.
m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.
— 1	— 1	3 5	— 3	1 1	3 1	2 1	— —	1 2	1 2	10 7	13 12	7 —	1 2	1 —	— 2	— —	— 1	1 1	— —	1 2
— —	— —	1 —	3 —	— —	2 1	— —	— —	1 —	— —	6 —	1 1	— 1	— —	— —	1 1	1 —	— —	— —	1 —	— —
— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	1 1	— —	— —	1 —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —
— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	2 —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —
— 1	— 1	4 5	3 2	1 3	3 3	1 2	1 1	2 2	1 2	17 7	14 13	9 1	1 2	1 —	1 3	1 —	— 1	1 1	— 1	1 2

2. *Dödsorsaker.* Tabellen upplyser om de speciella sjukdomstillstånd, som närmast framkallat döden. Talrikast bland dessa framstå kroniska och akuta lungsjukdomar för hvilka respektive 22,68 % och 20,16 % dukat under. Af sjukdomar i hjernan och dess hinner hafva sammanräknadt 10,92 % affidit.

§ 12.

Uppgift på tillfälliga sjukdomar bland de å rikets samtliga hospital *vårdade* under år 1882.

Tab. 12.

1.	2.			3.		4.		5.		6.	
Tillfälliga sjukdomar.	Summa.			Enkel sinnes- sjukdom, <i>Insania simplex.</i>		Sinnessjukdom med förlamning <i>Dementia paralytica.</i>		Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica.</i>		Fånighet, <i>Idiotia.</i>	
	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
Ålderdomsaftypning	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—
Värfeber	1	1	2	1	—	—	—	—	1	—	—
Tarmtyfus	4	5	9	4	5	—	—	—	—	—	—
Frossa	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Rödsot	4	6	10	2	6	—	—	2	—	—	—
Syfilis	1	1	2	—	1	1	—	—	—	—	—
Tuberkelsjukdom	2	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—
Kräfta	4	5	9	3	5	1	—	—	—	—	—
Bleksot	6	31	37	5	31	1	—	—	—	—	—
Allmän förlamning	1	1	2	—	1	1	—	—	—	—	—
Hjernblödning	—	4	4	—	3	—	1	—	—	—	—
Hjern- och hjernhinneinflammation	2	2	4	1	2	1	—	—	—	—	—
Hjernkongestion	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Hjertumör	1	1	2	1	1	—	—	—	—	—	—
Epilepsi	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—
Nervsmärta	—	2	2	—	1	—	—	—	—	—	1
Ögonsjukdom	8	24	32	7	23	1	—	—	—	—	1
Öronsjukdom	1	1	2	1	1	—	—	—	—	—	—
Hjertsjukdom	2	2	4	2	2	—	—	—	—	—	—
Lymfkörtelinflammation	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Lungsäckelinflammation	6	1	7	4	1	2	—	—	—	—	—
Luftrörskatarrh	27	26	53	24	25	2	1	1	—	—	—
Lungemfysem	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Lungödem	2	1	3	1	1	1	—	—	—	—	—
Lungblödning	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Akut lunginflammation	18	10	28	13	8	4	1	1	—	—	1
Kronisk "	13	14	27	13	13	—	1	—	—	—	—
Halsfluss	21	15	36	14	14	7	1	—	—	—	—
Gastricism	3	9	12	3	8	—	1	—	—	—	—
Kronisk magkatarrh	29	57	86	28	56	1	1	—	—	—	—
Magsår	—	2	2	—	1	—	1	—	—	—	—
Tarminflammation	66	57	123	53	56	8	—	3	—	2	1
Tarmbräck	2	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—
Magsjukdom	2	—	2	1	—	1	—	—	—	—	—
Bukhinneinflammation	1	2	3	1	2	—	—	—	—	—	—
Njursjukdom	3	6	9	1	5	2	1	—	—	—	—
Sjukdom i urinblåsan	2	—	2	1	—	1	—	—	—	—	—
" i testiklarne	2	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—
" i lifmodern	—	5	5	—	5	—	—	—	—	—	—
Rheumatism	5	2	7	3	2	—	—	2	—	—	—
Ledhinneinflammation	3	3	6	3	3	—	—	—	—	—	—
Ledvrickning	2	1	3	2	1	—	—	—	—	—	—
Benbrott	5	4	9	3	4	1	—	1	—	—	—
Benhinneinflammation	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Ros	2	6	8	2	5	—	—	—	—	—	1
Hudsjukdom	3	4	7	2	4	1	—	—	—	—	—
Kontusion	3	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—

1.	2.			3.		4.		5.		6.	
Tillfälliga sjukdomar.	Summa.			Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex.</i>		Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica.</i>		Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica.</i>		Fånighet, <i>Idiotia.</i>	
	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
Sår.....	12	8	20	8	7	1	1	2	1	—	—
Rötsår, liggsår.....	10	3	13	7	1	3	2	—	—	—	—
Bulnad.....	12	11	23	10	10	—	1	1	—	1	—
Karbunkel.....	3	5	8	3	5	—	—	—	—	—	—
Brännskada.....	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Vattenkräfta.....	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—
Blodsvulst.....	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Qväfning genom matuggor.....	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—
Summa	301	344	645	240	325	43	13	14	2	3	5

§ 13.

Sjukdomens bestånd från dess uppkomst hos de å rikets samtliga hospital den 31 dec. år 1882 *närvarande*.

Tab. 13.

1.	2.			3.		4.		5.		6.		7.		8.		9.	
S j u k d o m.	Summa.			Under 1 år.		1—2 år.		2—3.		3—5.		5—10.		Öfver 10 år.		Okänt.	
	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	920	893	1,813	94	116	79	98	72	59	123	88	159	160	362	362	31	10
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i> ..	46	5	51	20	3	12	1	10	1	2	—	1	—	—	—	1	—
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	50	15	65	1	—	2	1	2	—	1	—	7	1	37	13	—	—
Fånighet, <i>Idiotia</i>	26	19	45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	19	—	—
Summa	1,042	932	1,974	115	119	93	100	84	60	126	88	167	161	425	394	32	10

Bland de 1,974 sjuke har förhållandet i detta hänseende kunnat bestämmas för 1,932, d. v. s. för 97,87 %. De sålunda bestämda fallen förhålla sig som följer:

Under 1 år.	1—2 år.	2—3.	3—5.	5—10.	Öfver 10 år.
12,11 %.	9,98 %.	7,45 %.	11,07 %.	16,97 %.	57,58 %.

De vid 1882 års slut qvarliggande voro på de olika sjukdomsformerna fördelade som följer:

Enkel sinnessjukdom.	Sinnessjukdom med förlamning.	Sinnessjukdom med fallandesot.	Fånighet.
91,84 %.	2,58 %.	3,29 %.	2,29 %.

§ 14.

Öfversigt öfver de sjukes *fördelning* inom samtliga anstalter för sinnessjukes behandling den 31 dec. 1882.

Tab. 14.

1.	2.			3.		4.		5.		6.		7.		8.		9.	
A n s t a l t.	Summa.			Med hänsyn till afgift.								Kriminalpatienter.					
				Betalande i 1:sta klass.		Betalande i 2:dra klass.		Betalande i 3:dje klass.		Utan afgift.		De som icke kunnat till följd af sinnessjukdom för brottslig handling till ansvar fällas.	Ransakningsfångar.	Straffångar.			
	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
Stockholm	140	111	251	6	5	17	9	104	97	13	—	7	1	1	—	7	—
Upsala	114	106	220	—	—	27	20	82	82	5	4	5	1	—	—	1	1
Nyköping	37	33	70	—	—	3	—	33	31	1	2	1	—	—	—	—	1
Vadstena	169	188	357	8	13	26	15	127	152	8	8	8	1	—	—	1	1
Vexjö	115	103	218	6	9	17	12	69	73	23	9	15	3	1	2	3	2
Visby	16	12	28	—	—	1	—	11	11	4	1	1	—	—	—	2	—
Malmö	89	84	173	—	—	13	9	59	67	17	8	8	4	—	1	6	1
Lund	166	112	278	15	15	32	18	104	77	15	2	9	—	2	1	6	1
Göteborg	85	87	172	—	—	17	25	68	62	—	—	11	3	—	—	3	—
Hernösand	111	96	207	1	2	16	6	87	86	7	2	6	1	—	—	1	—
Summa	1,042	932	1,974	36	44	169	114	744	738	93	36	71	14	4	4	30	7
1,974																	

A. Med hänsyn till afgift.

1. *Betalande i 1:sta klass.* Deras antal vid årets slut utgjorde 80, d. a. 4,05 % af alla qvarliggande.
2. *Betalande i 2:dra klass.* De voro 283 eller 14,33 % af alla qvarliggande.
3. *Betalande i 3:dje klass.* Dessa voro 1,482 eller 75,07 % af alla qvarliggande.
4. *Utan afgift* qvarlägo 129 eller 6,53 % af alla qvarliggande.

B. *Tilltalade eller dömda för straffbar handling, s. k. kriminalpatienter.* Hit äro räknade såsom förut skett, icke allenast dömda förbrytare, hvilka under strafftiden blifvit sinnessjuka, utan äfven sjuke ransakningsfångar och sådane, som under sinnessjukdom begått straffbar handling och fördenskull icke kunnat till straff dömas, men såsom för allmänna säkerheten vådliga blifvit å anstalt intagne. Antalet af desse var vid årets slut 130; 105 män och 25 qvinnor; 6,58 % af alla befintlige; 10,07 % af befintlige män; 2,68 % af befintliga qvinnor. Vid 1881 års slut funnos 128 kriminalpatienter. Inom de särskilda anstalterna var förhållandet mellan kriminalpatienterne och öfrige sjuke vid 1881 års slut:

Stockholm.	Upsala.	Nyköping.	Vadstena.	Vexjö.	Visby.	Malmö.	Lund.	Göteborg.	Hernösand.
6,37 %.	3,63 %.	2,85 %.	3,07 %.	11,92 %.	10,71 %.	11,56 %.	6,83 %.	9,88 %.	3,86 %.

Det högsta relativa antalet kriminalpatienter hade sålunda Vexjö och Malmö hospital; dernäst kommo Visby och Göteborgs; det lägsta relativa antalet förekom liksom under föregående år på Nyköpings hospital.

Af de 130 kriminalpatienterna hafva följande brottsliga handlingar blifvit begångna, nämligen:

Mord å anhöriga.....	5.	Groft öfvervåld å främmande person.....	21.
Mord å eget barn.....	2.	Försök till våldtagt	1.
Mordförsök.....	4.	Mordbrand.....	26.
Mord.....	13.	Stöld och rån.....	28.
Dråp	8.	Skada å jernväg	1.
Sjelfmordsförsök	1.	Bettlande och lösdrefveri.....	2.
Våld mot anhöriga	3.	Skadegörelse och hemfridsbrott.....	1.
Barnamord	4.	Icke uppgifvet brott.....	10.

§ 15.

Öfversigt öfver antalet sjukplatser, underhållsdagar och medeltal sjuke för dag, äfvensom öfver kostnaden för utspisning och för läkemedel, samt totalkostnad för sjukvården, vid samtliga anstalter för sinnessjukes behandling under år 1882.

Tab. 15.

1. A n s t a l t.	2. Antal sjukplatser vid årets slut.	3. Antal underhållsdagar.	4. Medeltal sjuke för dag.	5. Utspisningskostnad (för de sjuke).						6. Läkemedelskostnad.						7. Totalkostnad för sjukvården.					
				Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.		Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.		Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.	
				Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
Stockholm.....	260	92,592	254	43,481	68	—	46,96	171	40	956	59	—	1,03	3	77	119,091	87	1	28,60	469	39
Upsala.....	224	71,400	196	48,439	93	—	67,84	229	62	795	55	—	1,11	4	05	107,555	51	1	50,63	549	80
Nyköping.....	70	25,249	70	11,555	66	—	45,77	167	05	281	15	—	1,11	4	05	23,836	74	—	94,40	344	56
Vadstena	360	128,369	352	63,144	82	—	49,19	179	54	1,232	33	—	0,96	3	50	122,320	81	—	95,28	347	77
Vexjö	220	80,831	221	44,066	10	—	54,51	198	96	490	89	—	0,61	2	22	82,166	84	1	01,65	371	02
Visby	30	10,285	28	6,872	45	—	66,82	243	89	113	21	—	1,10	4	01	14,779	36	1	43,69	524	47
Malmö	175	63,109	171	36,302	52	—	57,52	209	95	358	81	—	0,57	2	08	72,299	46	1	14,56	418	14
Lund.....	354	98,152	269	71,181	19	—	72,52	264	70	2,389	34	—	2,43	8	88	148,879	05	1	51,68	553	73
Göteborg.....	170	63,153	173	27,211	63	—	43,08	157	24	1,149	05	—	1,82	6	64	92,451	05	1	46,39	534	32
Hernösand.....	221	75,863	208	60,432	81	—	79,66	290	76	823	71	—	1,09	3	96	107,032	68	1	41,08	514	94
Summa	2,084	709,003	1,942	412,688	79	—	58,21	212	45	8,590	63	—	1,21	4	42	990,413	37	1	39,69	509	87

1. *Sjukplatsernas antal vid 1882 års slut.* Ofvan i § 1, mom. 1 har redogörelse blifvit lemnad rörande de befintliga sjukplatserna, hvilka vid årets slut voro 56 flere än vid dess början; 94 platser voro afsedda för första betalningsklassen, 1,990 för de öfriga klasserna.

2. *Underhållsdagarnes antal.* För alla vårdade uppgå underhållsdagarne till 709,003, hvadan medeltalet dagligen vårdade blifver 1,942. Under 1881 utgjorde detta medeltal 1,863; under 1880 var det 1,788.

3. *Utspisningskostnaden* (endast beräknad för sjuke af *alla* klasser, ej för betjeningen) utgör 412,688 kronor 79 öre. Genom denna summas fördelning på underhållsdagarne erhålles medelkostnaden för hvarje sjuk för dag, nämligen 58,21 öre och för år 212,45 kronor. Under år 1881 voro motsvarande tal 48,23 öre och 176,04 kronor. Vid de olika anstalterna är medeldagskostnaden för utspisningen, enligt tabellen, ganska olika. Högst är den vid Hernösands och Lunds hospital, lägst vid Göteborgs och Nyköpings hospital.

4. *Läkemedelskostnaden* uppgår vid samtliga anstalter till 8,590 kronor 63 öre eller för hvarje sjuk för dag till 1,21 öre mot 1,09 öre år 1881.

5. *Totalkostnaden för hela sjukvården.* Denna uppgår till 990,413 kronor 37 öre, häruti dock ej inberäknad kostnaden för byggnader och deras reparationer, icke heller för onera och utskylder. Vid fördelning på underhållsdagarne erhålles som totalmedelkostnad för hvarje vårdad för dag 1 krona 39,69 öre och för år 509 kronor 87 öre; motsvarande tal för 1881 voro 1 krona 24,50 öre och 454,42 kronor. Vid de särskilda anstalterna utfalla medeldagskostnaderna betydligt olika. De äro högst vid Lunds och Upsala; lägst vid Nyköpings och Vadstena hospital. Skilnaden mellan minimum och maximum af medeldagskostnaden — Nyköpings och Lunds — utgör 57,28 öre.

§ 16.

Uppgift på de vid samtliga anstalter för sinnessjukes behandling i och för den egentliga sjukvården anställda *tjenstemän och betjening.*

Tab. 16.

1.	2. Överläkare.	3. Biträdande läkare.	4. Uppsyningsman.	5. Förestånderska.	6. Sjukvaktare.	7. Sjukvakterskor.	8. Medeltal sjuk- platser dagligen året om upptagna.	9. Medeltal sjuke för dag, för hvar och en af sjukbe- ningen.
Stockholm.....	1	1	1	1	16	18	254	7,47
Upsala.....	1	2	1	1	18	13	196	6,32
Nyköping.....	1	—	1	1	3	4	70	10,00
Vadstena.....	1	1	2	2	9	20	352	12,13
Vexjö.....	1	1	1	1	11	11	221	10,04
Visby.....	1	—	1	1	2	2	28	7,00
Malmö.....	1	1	1	1	8	7	171	11,40
Lund.....	1	1	1	1	19	16	269	7,68
Göteborg.....	1	1	1	1	11	10	173	8,23
Hernösand.....	1	1	1	1	13	14	208	7,70
Summa	10	9	11	11	110	115	1,942	8,63

Antalet af hithörande personal har under året blifvit ökad med 16 sjukvaktare och 3 sjukvakterskor. Under 1881 ökades antalet med 5 sjukvaktare och 6 sjukvakterskor. Hvar och en af vaktbetjeningen har i medeltal haft att dagligen tillse 8,63 sjuke. Under år 1881 var medeltalet 9,04.

Bil. B.

Inkomster för Hospitals underhåll år 1882.

	Statsanslag.		Patient- avgifter.		Ränta å patient- avgifter.		Ersatt begravnings- kostnad.		Underhålls- bidrag.		Anmärk- nings- medel.		Värde å tillverkad bekläd- nads- materiel.		Diverse.		Trädgård och jordbruk.		Summa.	
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
Medicinalstyrelsens kassa	599,348	92	—	—	—	—	—	—	659	28	—	—	—	—	1,623	98	—	—	601,632	18
Stockholms hospital	—	—	53,615	25	353	07	106	47	14,000	—	—	—	—	—	554	51	957	63	69,586	93
Upsala d:o	—	—	36,976	60	99	18	188	—	—	—	63	50	—	—	499	90	—	—	37,827	18
Nyköpings d:o	—	—	12,052	50	21	46	60	—	—	—	32	73	—	—	51	52	—	—	12,218	21
Vadstena d:o	—	—	73,215	75	74	—	220	53	—	—	72	90	—	—	156	39	473	33	74,212	90
Vexjö d:o	—	—	42,370	25	—	—	98	50	—	—	—	—	912	96	583	90	—	—	43,965	61
Göteborgs d:o	—	—	32,805	20	83	38	190	19	—	—	—	—	—	—	1,225	56	—	—	34,304	33
Malmö d:o	—	—	27,553	25	10	91	75	—	—	—	—	—	—	—	1,548	14	—	—	29,187	30
Lunds d:o	—	—	66,411	—	32	66	52	50	—	—	—	50	72	66	1,377	48	—	—	67,946	80
Hernösands d:o	—	—	39,680	75	112	66	247	50	—	—	2,796	73	—	—	1,880	38	1,425	79	46,143	81
Visby d:o	—	—	4,377	—	8	42	15	21	—	—	—	33	—	—	27	39	—	—	4,428	35
Summa	599,348	92	389,057	55	795	74	1,253	90	14,659	28	2,966	69	985	62	9,529	15	2,856	75	1,021,453	60

Bil. C.

Utgifter för Hospitals

	Afskrifning.		U t g i f t e r.							
			Aflöning.		Utespising.		Linne samt gång- och sängkläder.		Eldning och lyshållning.	
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
Medicinalstyrelsens kassa.....	—	—	1,500	—	—	—	—	—	—	—
Stockholms hospital.....	597	—	26,537	60	54,693	52	8,099	53	15,695	83
Upsala d:o.....	19	—	25,248	39	48,439	93	7,343	21	14,465	37
Nyköpings d:o.....	—	—	4,425	50	13,641	58	1,514	56	2,137	65
Vadstena d:o.....	120	50	21,732	12	75,391	37	6,474	09	7,687	33
Vexjö d:o.....	—	—	20,949	45	44,394	60	6,823	80	6,964	22
Göteborgs d:o.....	289	43	26,940	74	36,560	82	4,932	85	11,979	38
Malmö d:o.....	—	—	17,352	60	36,302	52	4,659	50	6,913	77
Lunds d:o.....	—	—	29,205	90	71,181	19	3,064	56	25,401	21
Hernösands d:o.....	2,216	21	25,081	02	60,432	81	6,995	04	5,496	10
Visby d:o.....	—	—	3,492	87	6,872	65	1,015	54	1,209	52
Summa	3,242	14	202,466	19	447,910	99	50,922	68	97,950	38

Bil. D.

Sammandrag af 1882 års redovisning

D e b e t.				
<i>Balans från år 1881.</i>				
Skulder: Patientafgifter.....		6,211	25	
Lundgrenska donationsfonden.....		532	89	
Diverse.....		9,189	43	15,933 57
<i>Tillkommen ingående balans</i>		—	—	2,456 88
<i>Afskrifning.</i>				
Se Tab. Bil. C.		—	—	3,242 14
<i>Utgifter.</i>				
Se Tab. Bil. C.		—	—	1,008,083 99
<i>Balans till år 1883.</i>				
Behållningar och fordringar:				
Kontant.....		16,362	77	
Förråden.....		59,335	92	
Patientafgifter.....		6,724	48	
I bank inestående.....		65,142	07	
Förskottet.....		2,747	62	
Proprie balanser.....		22,160	01	
Anmärkte poster.....		409	10	
Diverse.....		10,477	80	183,359 77
Summa kronor		—	—	1,213,076 35

underhåll år 1882.

U t g i f t e r.																			
Medikamenter.		Tvätt och renhållning.		Inventarier.		Underhåll och förbättring af byggnader och gårdar.		Skrifmaterialier m. m.		Utskylder.		Diverse utgifter.		Indragningsstat.		Trädgård och jordbruk.		Summa.	
Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
—	—	—	—	—	—	250	—	—	—	—	—	1,258	40	—	—	—	—	3,008	40
956	59	2,220	70	6,453	18	10,870	58	535	26	63	49	3,935	53	—	—	100	13	130,161	94
795	55	1,765	32	24,711	27	9,888	27	367	45	701	55	4,977	72	—	—	—	—	138,704	03
281	15	191	91	153	34	1,696	53	33	62	53	41	882	82	600	—	—	—	25,612	07
1,232	33	1,027	42	3,100	01	26,112	24	320	06	754	41	4,549	82	488	07	318	19	149,187	46
490	89	915	49	2,092	80	7,938	80	322	26	38	—	2,997	56	400	—	—	—	94,327	87
1,149	05	1,263	63	2,648	11	5,609	66	158	18	130	98	5,306	74	—	—	1,220	30	97,900	44
358	81	1,048	07	2,553	22	5,027	67	213	19	317	81	2,581	50	481	22	—	—	77,809	88
2,389	34	2,123	04	7,652	49	11,881	45	844	61	351	67	7,048	65	500	—	—	—	161,644	11
823	71	1,077	61	1,777	22	5,488	61	336	43	1,024	39	4,109	68	50	—	1,171	22	113,863	84
113	21	216	15	278	69	1,117	75	26	86	25	74	424	97	1,068	50	1	50	15,863	95
8,590	63	11,849	34	51,420	33	85,881	56	3,157	92	3,461	45	38,073	39	3,587	79	2,811	34	1,008,083	99

öfver till Hospitalsväsendet anslagne medel.

K r e d i t.					
Balans från år 1881.					
Behållningar och fordringar:					
Kontant.....				13,794	15
Förråden.....				42,161	61
Patientafgifter.....				3,157	12
I bank innestående.....				47,421	88
Förskotter.....				14,251	42
Proprie balanser.....				18,501	08
Anmärkte poster.....				2,336	71
Diverse.....				3,634	66
					145,258 63
I n k o m s t e r.					
Se Tab. Bil. B.....				—	—
					1,021,453 60
B a l a n s t i l l å r 1883.					
Skulder: Patientafgifter.....				6,427	56
Lundgrenska donationsfonden.....				544	87
Diverse.....				39,391	69
					46,364 12
Summa kronor				—	—
					1,213,076 35

Bil. E.

Vetenskapliga iakttagelser.

1. Öfverläkaren Ödman, Lund, meddelar följande:

I fråga om sjukdomarnes orsaker och de sjukas behandling har jag intet annat att tillägga till hvad jag i min förra berättelse yttrade, än att åtskilliga försök gjorts med användandet af hyoscyamin. Indikationen har varit den för detta medel allmännast uppställda, nemligen i högre grad stegrad rörlighet hos de sjuke, så att de ständigt hoppat, dansat, brottats, o. s. v. Dosen har varit 3 till 10 milligram och har insprutats under huden. Merendels har sömn inträdt efter en till två timmar och har den sjuke derefter förhållit sig lugnare två till tre dagar. Oftare än 2 gånger i veckan har medlet ej gifvits åt samma person. Någon kurativ verkan af det samma har icke iakttagits.

Tvångsmedel, som hindrat lemmarnas bruk, hafva endast användts, då någon sjuk sökt skada sig sjelf och ej på annat sätt kunnat derifrån afhållas. Detta har mycket sällan inträffat.

Bland fall af större intresse må nämnas en ung flicka, som led af *melankoli* och i sju månader dagligen måste bibringas all näring medelst sonden och likväl kom sig, så att hon under innevarande år kunnat utskrifvas frisk. — Äfven må nämnas ett typiskt fall af *delirium acutum* med som vanligt dödlig utgång och ett fall af *melankoli* med särdeles utpreglad *morddrift*. Det sist nämnda gälde en medelålders fru af aktningsvärd familj och i allo hedrande vandel, som sade sig oemotståndligt tvungen att mörda sin man, hvilken hon dock höll innerligt kär. Det intressantaste fallet torde likväl varit följande. En ung bonddräng, född i Mars 1860, sjuknade i Febr. 1881, således vid ej fyllda 21 år, under symptom af mani med oreda och stor pratsamhet men utan storhetsgriller — åtminstone finnas inga sådana i intagningshandlingarna nämnda. Han intogs här i April sistnämnda år och hade då lugnat sig och var i stället litet trög och tystlåten. Frampå sommaren började han besvaras af hörselvillor och vardt på samma gång lindrigt ångslig. Detta fortfor till på våren 1882, då hallucinationerna försvunno och han tycktes rätt redig men något slapp och förslöad. Samtidigt märktes fibrillära ryckningar kring munnen, men man fastade ej mycket afseende dervid. Slappheten och slöheten, synnerligen i minnet, ökades emellertid och voro mot hösten högst betydliga. Då tillkom äfven darrning i extremiteterna, urin-inkontinens, suddigt uttal, olikhet i pupillerna jemte en karakteristisk belåtenhet i stämningen och en del storhetsgriller, ehuru jemförelsevis anspråkslösa. Den sjuke visade alltså otvetydiga tecken af *dementia paralytica*. Denna sjukdom har sedan hos honom alltmera framskridit, så att han numera knappt kan stå på benen, knappt tala ett begripligt ord. Både sjukdomsförloppet och i synnerhet den sjukas ålder äro särdeles anmärkningsvärda.

Äfven detta redogörelseår har tarntyfus hemsökt hospitalet. I allmänhet hafva fallen dock varit lindrigare än föregående år. Sex män, deribland tvenne hospitalstjenare, och fem kvinnor, alla sinnessjuka, ha angripits af sjukdomen och af dem har en dött, en äldre qvinna, som redan förut var försvagad och

led af fetthjerta. Angående de möjliga orsakerna till tyfoidfebern har jag intet att tillägga till hvad som i föregående berättelser blifvit sagdt. Dräneringen tyckes vara fullt god och afträdena äro säkerligen lika väl inrättade som å andra hospital, t. ex. Hernösands, der denna sjukdom aldrig förekommer. Svagaste punkten torde vara vattnet, hvars renhet äfven efter filtreringen möjligen ej är tillräcklig.

2. T. f. öfverläkaren Wickström, Göteborg, meddelar följande:

Tager man i betraktande, att de vanliga föranledande orsakerna till sinnessjukdomar — öfveranstängningar af hvarjehanda slag, bekymmer, nöd och elände — äro momenter, hvilka stå i nära samband med ett rubbadt och nedsatt nutritionstillstånd; att sömnlöshet, agitation o. s. v. under själssjukdomsstadiet tära på krafterna, så finner man, att det måste blifva en väsentlig uppgift vid behandlingen af dessa sjukdomar, att söka genom riklig och lämplig kost tillföra organismen ersättning för det förbrukade och höja dess motståndskraft för dagligen återkommande skadliga inflytelser, hvilka ej kunna genom andra medel direkt motverkas. Erfarenheten lär ock, att en sinnessjuk sällan eller aldrig återvinner full psykisk helse, utan att den kroppsliga organismen likasom visar ett återsken deraf. En rationel utspisning är af så mycket större betydelse för hospitalen som sinnessjukdomarne med deras benägenhet att draga ut på tiden erfordra en långvarig behandling, hvarunder det fortsatta bruket af medikamenter lätteligen kan föranleda till ett skadligt missbruk. Mången fattig sinnessjuk har återvunnit helsan genom att försättas under de förbättrade dietiska vilkor, som våra hospital numera erbjuda. Ett godt, rikligt och efter individuella förhållanden afpassadt kosthåll är ock i psykiskt hänseende af välgörande inflytande på de sjuke, emedan det utgör ett dagligen återkommande öfvertygande bevis derpå, att man med verklig humanitet omfattar dem.

S. k. mekaniska tvångsmedel kan den omsorgsfulle hospitalsläkaren lika litet undvara vid behandlingen af en del sinnessjuka som kirurgen bandager och förband. I forna tider, då ingen tanke fanns på att kurera och förbättra de sinnessjuka, utan endast att förvara dem, inneslötos de på obegränsad tid i cellens ensamhet. Numera är det icke så. Äfven åt den opålitlige och våldsamme sjuke söker man att åtminstone tidtals lemna förmånen af andra människors sällskap, af rörelse i friska luften o. s. v. under iakttagande af vissa försigtighetsmått, hvilka man lika oegentligt som vilseledande gifvit benämningen »tvångsmedel». — »Mekaniska skyddsmedel» vore ett för betecknandet af deras ändamål mera passande uttryck.

3. T. f. öfverläkaren Björnström, Stockholms hospital, meddelar följande sjukdomshistorier.

A) *Mania transitoria epileptica*.

N:r 1416 Bagaregesällen Axel Pettersson, ogift, från Stockholm, född 1837, intogs i 3:e klass å härvarande hospital den 22 November 1882.

Af ansökningshandlingarne inhemtas hufvudsakligen följande:

Ingen af föräldrarna har varit sinnessjuk. Patienten har aldrig haft någon särdeles god helse, varit tyst och otillgänglig. »Har sedan yngre åren lidit af svindel eller fallandesot»; (enligt särskild meddelad upplysning skall han alltsedan 10 års ålder lidit mest af svindelåttacker, mera sällan af utbildade anfall); han har haft ett godt förstånd, varit arbetsam och pligtrogen i hög grad samt stilla och foglig. Efter att »i somras» hafva varit mera dyster och sluten än förr, lemnade han helt plötsligt, då han natten till

den 1 November stod och arbetade, sitt arbete, »rusade in till bodmamsellerna», som han ville våldföra, bad tillkommande personer taga sig i akt, ty en explosion förestod, hoppade ut genom ett fönster från 2:a våningen, då de sökte fasttaga honom. Den 2 November blef han intagen på Maria sjukhus' cellafdelning och har hans tillstånd der varit som följer: »första dagen var han mera bullersam, pratade och gestikulerade. Med gnällande och pipig stämma bad han: »öppna mig åder, så går det fortare», eller: »rör ej vid mig, ty då blir du ett lik». Sedan har han varit alldeles tyst, legat som ett lik, hvilket han tyckes anse sig vara, hållit händerna hårdt hopknäppta öfver bröstet, ögonen och munnen slutna, samt oftast vägrat svara på tilltal. Emellanåt har han under en à två dagar ej velat förtära någon föda och då han omsider fått äta, har det tillgått så, att sköterskan satt mat in till honom och gått sin väg; då den varit förtärd, när hon en stund efteråt återvände. Urin och faeces låter han gå under sig. Han springer ej upp, men, hållande sig styf i hela kroppen, vältrar han sig ur sängen, men stannar ej på utlagda madrasser, utan arbetar sig ned på golfvet mellan dessa. Hjertverksamheten är utan anmärkning, ingen hosta, afföringen något trög, af de kontusioner, som patienten dels före intagningen, dels möjligen i cellen (å Maria sjukhus) ådragit sig, har en straxt nedom högra armbågsknölen öfvergått i bulnad. Denna abscess öppnades den 16 November och har han låtit förbandet temligen i fred — — — —».

Status præsens den 23 November 1882.

Sinnestillstånd vexlande; ibland förhåller sig patienten alldeles tyst och stilla, ansigtsuttrycket visande ångslan och oro, samt svarar icke på framställda frågor; ibland visar han sig mera lugn och svarar temligen redigt på tilltal. Hull och krafter mycket medtagna. Vårdas i cell. Högra lårbenet fraktureradt.

D. ²⁴/₁₁. Patienten har nu plötsligen blifvit fullkomligt lugn, foglig och redig; har full insigt om sin sinnessjukdom och godt minne af hvad som passerat med honom under densamma. Flyttas till 3:e afdelningen. Å högra armbågen en suppurerande fistelgång.

D. ¹/₁₂. Fortfarande lugn och redig. Patienten får T:a Martis, vin, öl, ägg. Har lidit af diarrhé, hvaremot användts T:a thebaica, blåbär; är nu bättre.

D. ⁹/₁₂. Intet diarrhé. Tillståndet och behandling i öfrigt såsom förut.

D. ²¹/₁ 83. Fistelgångarne läkta; patienten går uppe, stödd på käpp och krycka; psykiska tillståndet utan anmärkning.

D. ³¹/₁. Patienten har i dag haft ett anfall af fullkomlig sinnesfrånvaro utan kramp eller konvulsioner; han satt på stolen famlande något med händerna; spotten rann ur hans mun, han vred på ögonen, tuggade och sväljde nästan oupphörligen, drack honom erbjuden mjölk, men hade vid uppvaknandet ej minne af hvad som passerat; 9 dylika anfall ha förut observerats på honom under hans vistelse å hospitalet, ett sednast

D. ²⁷/₁; de plåga i allmänhet räcka omkring 5 minuter; ha ej uppträdt med bestämda mellantider utan dels 2:e dagar efter hvarandra, dels en gång i veckan, eller mindre ofta. Ord. i dag Bromammonium, 4 gm. dagligen.

D. ¹⁴/₂. Utskrifves i dag frisk. Sedan förra anteckningen intet anfall.

Epikris: Ofvanstående fall visar således en 45 årig man, som alltsedan 10 års ålder lidit af svindel-anfall, sällan stegrade till fullständiga anfall af fallandesot och det oaktadt bibehållit stilla och fogligt lynne, godt förstånd och arbetsförmåga ända tills han natten till den 1 sistlidne November under sitt arbete plötsligt öfverfalles af en *furor maniacalis*, dervid han mot sin vana förolämpar qvinnor, varnar andra för en oemotståndlig inre drift att skada, hoppar ut genom ett fönster och bryter ett lårben, bråkar och delirerar i två dygn utan att (enligt hvad han sedan upplyst) efteråt kunna riktigt erinra sig, hvad han under sitt raseri företagit sig. Han faller derpå i ett tillstånd af melankoli eller rättare hypokondrisk förryckthet med stumhet och sitofobi samt en fix idé, att han vore ett lik, och detta tillstånd räcker till den 28 November, eller nära 4 veckor, hvarefter han blir alldeles normal i psykiskt hänseende, redig, klar

och lugn, hvilket tillstånd fortfor till utskrifningen den $24\frac{1}{2}$ 83 endast med afbrott af några korta epileptiska absenser, hvilka icke inverkade något på hans psykiska tillstånd. Handlingarna upplysa ej och ej heller minnes han sjelf, om han omedelbart före det maniakaliska utbrottet haft något större eller mindre epileptiskt anfall. Det kan ock vara likgiltigt. Hela förloppet af denna sjukdom talar tillräckligt för min åsigt, att den plötsligt utbrytande psykosen här stod på epileptisk grund, att den här betraktas som en »psykisk equivalent» för ett epileptiskt anfall, der det konvulsiva stadiet kan anses ersatt genom en 2 dagars furor maniacalis, det komatösa efterstadiet åter af den derpå följande vida långvarigare hypokondriska melankolien. Fallet ger stöd för det numera allt allmännare antagandet, att mania transitoria, om icke alltid, dock oftast är en maskerad form af epilepsi, en »epilepsia larvata».

B). *Dementia paralytica, forma melancholico-hallucinatoria.*

N:r 1399 Skådespelaren A. C. W. från Stockholm, född 1844, intogs härstädes den 16 Augusti 1882. Ansökningshandlingarne upplysa hufvudsakligen följande:

Ingen af föräldrarne har varit sinnessjuk. Patientens sinnessjukdom visade sig i början af Mars detta år. Säsom orsak till sinnessjukdomen uppgifves: »ihållande sinnesrörelser, bekymmer, svåra husliga förhållanden». Har haft syfilis. Vid tiden för läkarebetygets afgifvande (d. $1\frac{1}{8}$ 82) var tillståndet följande.

Patienten var nedstämd till lynnet, yttrade sig redigt och sammanhängande, led af syfilofobi, var orolig, rusade stundom blindt från omgifningen, till och med i blotta linnet ut på gatan. Ingen lust för sysselsättning. Inga konvulsjoner.

Status præsens 1 September 1882.

Patienten har medellängd, hullet under medelmåttan; venstra pupillen betydligt dilaterad, tarmarne synas paretiska, utspända af gas, blåsan äfven paretisk, så att patienten dagligen måste tappas 2 gånger. Urinen, fri från agghvita till en början, har på senare tider blifvit grumlig, illaluktande och afsättande ett gråaktigt segt slem. Patienten är något nedstämd, talet brodyfasiskt, sammanhängande; han säger sig vara förlorad, förstörd af syfilis, att han icke kan smälta maten, vill blifva »halshuggen af polisen» etc. Går ibland upp ur sängen och lägger sig naken på golfvet, sägande sig vara ett lik. Ligger för det mesta stilla och tyst, men uppger ibland starka nödrop eller sjunger högljudt och förklarar på förebråelser häremot »att han icke kan hjälpa det». Matlusten god, men patienten vill ibland ej äta, emedan han tror sig icke kunna smälta maten. Lider af förstoppning, får Jodkalium och laxantia vid behof, vårdas å 3:e afdelningen.

D. $19\frac{1}{9}$. Urinen nu åter klar och fri från blässlem. Tappas fortfarande dagligen, men patienten låter ibland urinen i sin säng.

D. $1\frac{1}{10}$. Paresen i blåsan har nu upphört, så att patienten ej behöfver tappas. Sinnestillståndet så tillvida förbättradt, att patienten nu är mera glad och belåten med sin verld. Har upphört med Jodkalium.

D. $1\frac{1}{11}$. Patienten har tilltagit i hull, är numera alltid glad, något exalterad och förnöjsam. Venstra pupillen betydligt större än den högra, gången något osäker, talet häftande, inga vare sig hypokondriska, storhets- eller rikedomsgriiller. Sysselsätter sig nästan uteslutande med promenerande, försigtigt gående i korridoren på afdelningen.

D. $12\frac{1}{11}$. Samma förhållande. Pulsen i stående 90, i liggande ställning 82.

D. $15\frac{1}{12}$. Patienten sysselsätter sig nu för det mesta med skrifning: »han vill öfva upp sin stil för att genom afskrifning af roller kunna förtjena penningar till bekostande af sin sons uppfostran. Under detta arbete får han dock aldrig vara i frid; en hans syster och ett annat fruntimmer ha nämligen flyttat hit till hospitalet och bo en trappa upp; han sjelf ser dem ej, men de se honom och lägga sig i allt hvad han gör; de oroa honom ständigt med otillbörliga och oanständiga ord, så oanständiga, att han såsom karl

skändes för att uttala dem. Icke ens om nätterna slipper han dem, ty så fort han någon gång vaknar äro de genast framme med sitt prat. Om han sluppe detta påhäng, skulle han må förträffligt.»

D. $15/2$ 83. Oroas fortfarande af fruntimmerspratet; »han känner sig stundom riktigt olycklig öfver att ej en enda minut slippa höra dessa eländiga». Ofta går han fram och tillbaka i korridoren, ropar högt och ber dem »veta hut», anhåller att de måtte afföras härifrån. Han är för öfrigt förnöjsam och gladlynt; skrattar ofta godt, när han talar om »dessa eländiga fruntimmer». Har tagit pilul. jodet. ferros.

D. $3/3$. Han oroas nu mera än förut om nätterna, så att han stiger upp ur sin säng och promenerar, pratar högt och stör sina sofkamrater. Nedflyttas på 4:e afdelningen.

D. $13/3$. Återflyttades till 2:a afdelningen den 9; förhåller sig nu lugn om nätterna; för öfrigt som förut.

Ehuru detta fall ännu icke slutat sitt förlopp, märker man dock redan, att det icke öfverensstämmer med den vanligaste typen för en dementia paralytica, der det maniakaliska stadiet med storhets- och rikedomsgriper framträder omedelbart eller efter ett endast kort melankoliskt stadium. Här har det melankoliskt hypokondriska stadiet varat alltför länge för att icke gifva fallet en särskild pregel, så att det med skäl bör räknas till den mera sällsynta *depressiva* formen af denna sjukdom. De envisa, besvärliga hörselhallucinationerna, som efterträdt de hypokondriska illusionerna, vilja vi särskildt framhålla gent emot de författare, som nästan vilja förneka tillvaron af hallucinationer i en dementia paralytica.

4. Öfverläkaren Granberg, Nyköpings hospital, meddelar följande sjukdomshistoria:

Anna Sofia S., född år 1859, fattighjon från Tuna socken, intagen den $30/10$ 1882.

Stat. antecedens: Patienten är född af en fjoskig moder och blef vid 12 års ålder af denna smittad med syfilis, hvaraf hon sedan haft flera recidiv, för hvilka hon varit intagen på Nyköpings kurhus; bland andra symptom af nämnda sjukdom har äfven varit hjernlidande med förflamning af benen, hvilken lamhet visserligen förbättrades, så att patienten kunnat gå uppe, men dock efterlemnade svaghet och haltning i högra benet; hon skall redan i yngre år hafva visat tecken till sinnesrubbning, men sedermera varit fri derifrån, tills hon några dagar före intagningen, sannolikt i följd af religionsgrubbel, fick ett våldsamt utbrott af mani, hvarför hon utan föregången ansökan blifvit insänd.

Stat. præsens: Patienten starkt bygd och fetlagd, af frisk hy, rör sig nu obehindradt; minen glad och lasciv, hufvudets temperatur ökad; patienten i en mycket exalterad sinnesstämning, pratar mycket och oredigt, inblandande bibelspråk; till uppförande orolig och mycket oanständig, afklädande sig och liggande naken; ingen sömn; inga sinnesvillor märkbara; puls mjuk, något påskyndad; matlust god, afföring ordentlig. Ord. bad. Infus. Digitalis + Jodkal.

D. $5/11$. Något mera stillsam, följer mindre af sig.

D. $12/11$. Patienten har haft lindriga anfall af svindel, då hon fallit omkull, eller varit nära att falla. Åter mera begär att vara naken, oaktadt kylan ute. Puls oförändrad.

D. $16/11$. Patienten som hela tiden bibehållit samma glada min, hvilken ej synes antyda något lidande, men som dock enligt betjeningens uppgift stundom jemrat sig, har efterhand blifvit mera matt och i dag haft ett svårt svindelanfall, hvarvid hon ramlat omkull.

D. $17/11$. Utan någon tillstötande akut sjukdom har patienten helt hastigt affidit i dag på morgonen omkring kl. 9.

Obduktion:

Tjock panniculus adiposus.

Hufvudet: Hufvudskålen temligen tjock. Gyri något tillplattade; de fina hinnorna mycket tunna, med svårighet aflossande. Öfver den venstra hemisferens främre lob en grund nedtryckning, utjemnad genom oedem i de fina hinnorna, och botten af denna nedtryckning likformig och intensivt mörkröd, dock utan märkbart extravasat; den derunder liggande hjernsubstansen förvandlad till en halmgul, späckartad massa af något seg och likformig textur, hvilken degeneration sträcker sig från midtlinien till $\frac{2}{3}$ utemot fossa Sylvii och på djupet ända ned till corpus callosum. Hjernans corticalsebstans starkt blodfylld och derigenom ovanligt skarpt framträdande; äfven medullarsubstansen i genomsnitt mycket blodprickig.

Bröstkaviteten: båda lungorna fria, af mörkröd färg i följd af stark blodcongestion, men öfverallt lufthaltiga; bronkialgrenarne fyllda med ett något blodblandadt slem. Hjertat sammandraget.

Bukcaviteten: Lefvern fettrik; mjelten af vanlig storlek; ventrikelslemhinnan blek; tarmkanalen föga injicierad. Njurarne blodfyllda.

Anm. Att ofvannämnda degeneration i hjernans främre venstra lob varit af syfilitisk natur, är otvifvelaktigt. Den hastiga döden synes hafva varit en följd dels af någon försämring af denna sjukdomsprocess, hvilken säkerligen daterade sig från patientens tidigare år, dels af en akut lungkongestion, ådragen genom patientens begär att gå naken. Jodkalium gafs med afseende på den förutgångne syfilitiska sjukdomen, men utan nytta.

